

Mahjas Weefis

Nr. 30.

Rīgā, 28. jūlijā 1910. g.

55. gada gabjums.

Laupības sistēma*).

J. Nowikowa.

Posta problems.

Rā wifas sozjalās parahdības, tā ari posta problems ir wifai farschagits. Tapehž ari koti gruhti, to skaidri un ihfi istehlot.

Ir leels pulks zilweku, kuri postu tura par tikpat dabistu kā pluhdus, semes trihzes un faufumu. Wini tiz, ka ir tikpat utopiski zenstees postu masinat, itkā kad wehletos, lai upēs tel peens un kokos aug isjepta maise. Ir pat zilweki, kuri nolaigo pašču postu. Tapehž ka es kahdā no fawām grahmatam rakstiju, ka no schis semes desmit eedshwotajeem dewineem naw ko paehst (ko statistika deemschehl peerahda), frantschu awise „Gazette de Franco“ mani nosauza par saltumlaidi, pešimistu. Wahzijas militardelegats Hagas pirmajā konferenžē, paltawneeks Grosfon Schwarzhoofs, apgalwoja 1899. gadā, ka wina seme bes nelahdām gruhtibam panesot apbrunotā meera nastas. Kad winam no ofizjalās statistikas buhtu peerahdits, ka ikweens wahzeetis zaurmehrā pa deenu eenem tik 33 fantimus, tad winsch buhtu koti isbrihnejees. Astonus gadus wehlat kahds otrs wahzeetis, tas bija profesors Mūnstenbergs, apgalwoja Nujorkas meera kongresā, ka wina wahzeeschus fara spehta nastas tik breesmigi nemas nenospeeschot. Kad winam eebilstu, ka puše no keisara Wilhelma pawalstneekem mahjo dshiwotkos no weenas istabas un ka Berlinē atrodas 30,000 tahdu dshiwotku, tur weenā istabā faprauduschās feschas personas, tad winam buhtu jaatfihstas, ka winsch, profesors, schos behdigos faktus nemas naw sinajis waj ari tos naw turejis par apzerechanas zee-nigeem. Zilwekam, kas dshiwu turigos apstahkos, daschreis koti gruhti atfihst, žit leels nabagu skaits ir muhsu fabeedribā.

Deewtizigas dwehseles apgalwo, ka tas pilnigi fakrihtot ar Deewa nodibinato pafaules lahtribu. Bet tā ka wini negrib apgalwot, ka posts buhtu labums un Deews kahda neschehliga buhtne, kas faweem radijumeem kaunu ween tik wehlē, tad wini is fawas kesas iswekšas apfolidami paradiši. Pehž winu apgalwojuma seme ir trimdas weeta, afaru eeleja, peemekleschanas laits. Tur ir gan japahrzeesch kauna pahreja, bet falihdšinot ar muhschibu ta neels ween ir. Ihsenā dshiwoschana, muhschigā, eefahkotees tikai pehž nahwes. Un tapehž posts japanesot ar preezigu prahtu, jo pehž ta nahkot muhschiga fwehtlaimiba un besgaliga preeziba. Kristigeē, newaredami atrašt lihdsekli posta nowehrschana, tahdejadi isweizigi apgahjuschi apfahrt gruhtibai. Wini weentahrschi apgalwoja, ka tas neefot nelahds kaunums, bet wehl labums, tapehž ka issargajot no elles mokam.

Tā ka nu wif zilweki netiz kristigo dogmam, tad newar ari atfihst, ka posts buhtu kahds labums, ka to wajaga meklet un newis no ta behgt. Schais uffatos daudšus zilwekus apstiprina tas, ka augsti basnijas wibri, pahwests, kardināli, bistapi dshiwu krahschumā un newis tai daudšinatā truhkumā, kursch atwerot wifus paradises wahrtus.

Nē, posts naw wis panesams. Pehž flimibas tas ir zilweku dšimuma wisbreesmigatais kaunums, un religijas spredikotaji, lai wini waj kā puhšas, nekad neaistawēs zilwekus, zenstees atswabinatees no schis fodibas. Nekad wini tos neaistawēs strahdat gar fawas semes dshiwes uf-laboschānu. Un wehl jo masak, ka basniza, nabageem atwehrdama paradiši, to neaifsheds ari preefch bagateem un pat kehnius tur laisch eefschā. Tapehž wifadā finā ir isdewigaki, jau te semes wirfū dshiwot patihkamu dshiwu (pee kam war ari wehl peekoht wifus tikumus) un tad eet paradišē

* Stat. „Biologiskas parahdības“ „M. W.“ Nr. 22.

eekšā, nekā dšhwot postā un tikai pehz tam baudit debešu fwehtlaimibu. Scheem prahtojumeem, šaprotams, naw nekahda wehrtiba preekš teem, kuri netiz dwehseles nemirštibai. Kā sinams, tad šcho kauschu flaitis ikdeenās peenemas wairumā.

Ja nu ir dasčas personas, preekš kurām postā problems nemas nepastahw, jeb waj kuras tiz, ka tam war ar religiju apeet aplahrt, tad ir ari leels pulks zitu, kuras to gan ar leelu bailibu pahrdomā, bet par šcho breefmigo flogu eedomajas pawisam aplamus zehlonus.

Tā pehz wispahrim tahtu isplahitita usskata posts esot weenigi isdalischanas problems. Pehz šcha usskata labklahjiba waretu buht wispahreja, ja neleels pulzinsch indiwidu nepeeraustu leelako datu bagatibas un zaur to neaplaupitu plasčas masas. Schahdu domataju formula škan, ka mantas buhs šadalit weenadās dakās, pehz kam ikweens tuhliit dšhwos pahrpilnibā un posts buhs us wiseem laikeem nosubis.

At! Kā zilwezei waretu laimes wehlet, ja tik tā buhtu! Bagatneeku mantas konfiskaziju kahda likumdeweja eestahde nospreestu nedaudsās minutēs un daschos mehneschos to iswestu zauri. Un ja šchi operazija reis buhtu isdarita, tad lihds wisu laiku galam wairs nebuhtu nekahds truhstums, tad buhtu paradise wirs semes. Bif jauki tad buhtu!

Bet leetas deemschehl naw tik weentahrschas. Zilweze naw tapehz nabaga, ka daschi milionari bagatibu peerausch few, bet tapehz ka naw wajadstgais daudsums pahrtikas lihdssektu, kas preekš wisu dšhwibas nepeezeschams. Un tā ka šchi nepeeteziba atkarajas no aplahrtnes stahwolka, tad war teikt, ka zilweze tapehz ir nabaga, ka wina semes humbu wehl naw peelahgojuse sawām wajadstibam.

Wif diwi koti weentahrscheem eemesleem postu newar nowehrst ar weenu ween mantas isdalischanu. Pirmkahrt

tapehz, ka isdalamais daudsums pehz statistiku aprehkina naw peeteekofchs. No ofzialām flaitischanam redšams, ka ja gribetu konfiszet wifas rentes un eenahsumus, kuri sneedšas pahri 10,000 (newis eenahsumus ween, bet ari peknaš, t. i. zaur darbu panahštos atalgojumus), lai tos isdalitu stary personam, kuras pelna masak par šcho sumu, tad šchis dabutu tikai 12% wairak, nekā wina tagadejā pekna istaisa. Bet tā ka muhsu tagadejos lihdssektus wajadsetu desmitkahrt pawairot, lai wiseem zilwekeem sagahdatu peeteekofchu labklahjibu, tad redšams, ka mehš wehl esam deesgan tahtu no šchis labklahjibas.

Kahds flaitlis, kuresch man nejauschī pee rokas, wehl gaischaki peerahda, zit mas ischekirams sozialais jautajums ar mantu isdalischanu. 1905. g. Franziā bija 382,057 mantojumi no 500 lihds 250,000 frankeem un 2962 mantojumi no wairak par 250,000 frankeem. Ja nu pehdejo sumu stary pehdejeem isdalitu (pawisam 2909 milj. fr.), tad šcho manta peeaugtu par 7600 frankeem, t. i. ap 5% rehfinot eenahkumu pawairoshanās par 380 frankeem. — Bet ja šchos 2909 milionus franku no bagatajeem isdalitu stary wiseem franzišcheem, tad wina teesa wehl ewehrojami masinatos. Pee tam ari naw jaaismirst, ka Franzija ir bagata seme.

Labriola issauzas: „Ja gribetu pauperismu isnihinat un strahdneekam dot wina darba eenahkumu, kur tad paliktu kapitala labums!“ Kapitalis gan šinatu, kur winsch paliktu, ta ir wina darischana; bet strahdneeka labums pawairotos tikai par 12%. Droschi ween, ar to newar postu isnihinat, ja strahdneeks, kas lihds schim pelniis 2 frankus pa deenu, tagad pelnitu 2,24 frankus. Ar to winsch wehl nepaliktu par burschuju. Lai ischekirtu soziale jautajumu, tad wifam peknam wajaga peeaugt par 1000% un newis ween par 12%. (Turpmat wehl.)

Rigas Latweeschu Beedribas Sinibu Romisijas wasaras šapulzes.

V.

Runā nu par tautisko jautajumu ar leelu patofu mahzitajis A. Needra wehl reis. Wina runa pilna nitnas schults un karstas afins — pret saweem opo netajeem. Loti aisslahrti=ustrauktā balsi, peedodot pa reisai sawai balsij ir peedodoschi=noschehlojoschu noštanu, Needras kungs tagad pastaidro, ka lai jau klauštaji, Sinibu Romisijas beedri un šcho šapulšchu weest, netaisot no šchi wina šchogad „noturetā“ preekschlaschjuma ween par wina un wina isteiktām domam kahdu flehdseenu. Tas tal esot tikai tahds turpinajums no wina pagahjuschā gadā tepat Sinibu Romisijas wasaras šapulžēs noturetā preekschlaschjuma. Par šcho paschu leetu winsch zerot runat ari nahkoscha gada šapulžēs. (Droschi ween atkal pawisam zītadā garā. Needram tatschu tik wifai weegli runat waj katru deenu zītadi.) Lai jau neprafot no wina weenā reisā leelas leetas. To winsch newarot. Tee

jautajumi, kuras winsch aismemot, esot swarigi jautajumi. Dponetaji esot aismirfuschī to, ko winsch, Needra, runajis jau pagahjuschā gada Sinibu Romisijas wasaras šapulžēs. Schoreisejais preekschlaschjums bijis tikai pehem wasaras referata turpinajums. Galwenais oponentu pahrapratums esot desinazijā: kas ir politisfais un kas kulturrelais nazionalisms. Kahds bijis latweeschu nazionalisms sawā wehsturiskā attihstibā, to winsch esot jau isstaidrojis pagahjuschā gadā. Ansb ergs samainot politisku nazionalismu ar politisku schkiru zihnu. Ka kultura warot pastahwet ari bes politiskas organizazijas, to peerahdot, peem, schihdi. Ari feno greeku un romeeschu kultura pastahwot wehl tagad, kaut gan paschas šchās tautas jau sen ir nosuduschas no semes wirfus. (Pehz Needras „politiska“ nazionalisma tā tad naw bijis ari ne greekeem, ne romeescheem, ne juhdeem.) Garigais spēhks, gan stahwedams šakarā ar ahrejeem apstahkceem, brijšcheem tomehr warot

pastahwet ari pats par fewi. Pehz tam, kad latweefchi buhschot eeguufschy teefstbas lihdsigi kreemu tautai, tad atlikschot tikai kulturelais nazionalisms.

Sihmejotees us tikumu, ko zildinajis M. Kaubfits, — mahzitajs Needra prasa, kahdu tikumu tad winsch esot domajis? Un kuru tehnu tikumu? Kas mantots no katolu tijibas? no hernuteescheem? Kapehz mainijuschees tikumi, kapehz tehwi naw warejuschi usaudsinat behrnus sawos tikumos? Tur wainigi ahrejee apstahli, kas stahw ar eefshejo dshwi sakara. Idealisumu no materialisma newar schirt, winsch pats (Needra) esot dualisma (!?) peefritejs, — un abi tee esot eewehrojami muhsu zentenos un dshiwē. Seifertam Needra atzehrt, ka tas schoreif attahrtojt scha pehrngabeja preekschlaschimā isteiktās domas. Bes tam Seiferts runajot tagad pawisam otradi, neta 20 gadus atpakat polemika ar Lautenbachu=Juhminu. Seiferts ta tad sawus usfkatus jau atkal grofijis (Seiferts pehz pahris gadeem un Needra itgadus tos grofa — te ihsumā mums ja peefshimē. Ubi labi, bahf maisā!) — Sandera m esot sawada dsirdešana: tas dsirdejis to, kas „nemas naw teiktis“. Winsch (Needra) neefot teizis, ka wezajeem bijis weenigi politiskais un jaunajem darbineeskeem — kulturelais nazionalisms. Teem, kas noleedsot, ka latweefcheem neefot bijis politiska nazionalisma, esot tad ar janoleedsot ka latweefcheem neefot bijuschi Sr. Kalnisch, Waldemars, Kronwalds, Webers un esot wehl tagad Weinbergs.

Pehz Sandera jau isnahkot gluschi ta, ka latweefchi nepawisam neefot dshwojuschi, ja weenigi tik zihna pastahwot dshwiba. Stehrstem Needra atbild, ka kolonijas esot bihstamas, weenalga, kahdas tattikas ar tas nebuhtu. Winsch par to tagad swehtku (200 gadu peeweenoschanas jubileja) preekschwalara negribot runat. Bizkim atbildot, Needras pafstaidrojums peenem jau spredika weidu. Pazelta basnijkunga balfi winsch runa par fauliti, ehnu un mehtru, lai eeguhtu — klauftaju applausus. Bizkis esot schim norahdijis, ka schis mudinot tikai us materiala stahwokka pazelschanu. (Fatts!) Bet Bizkis nesinot, ka kotam wispirms wajagot semes, kurā laist fehklas, un tikai tad wina galotne warot sneegtees pret fauli. Tapat tautai wajagot pamata, us ka nostahtees, un tad wajadfiga ari faule — ideali Pa semi mehš warot raknatees un no tureenes nemt spehtus, lai waretu sneegtees ari us augschu. (Zapeefshimē te, ka Needram, ka laimes behrnam, netruhft

ne semes, ne ari idealu. Zerī un gaidi, tauta! jo nahf Taws laizigu un garigu dahwanu apbalwots Needra!) Anshbergs esot isteizis gandrihs to paschu, ko gribejis teikt winsch (Needra). Tikai netizis schis saprafts. Schis tomehr briedinot Anshbergi no politiskās organizācijas. Ja dauds, runa warot buht tikai par politisku nazionalismu. Tas ta schim esot jausswer wehl reis. Us Anshberga jautajumeem, ka gan Needra domā realiset sawus projektus, peem., to paschu semes banku, atfazi-damees no politiska nazionalisma un ka gan Needra eedomas bes politiska nazionalisma iswest pee mums agrar-jautajumu, kas tatschu bija wisas Needras runas smaguma punkts — Needram noteiktas atbildes tomehr naw.

No wisa ta, ko Needra sawā ahreji noslihpeta runā, kuru tas ar teizameem balfs lihdselkeem un dauds weetās ar leelu patofu par tautisko jautajumu Sinibu Komisijas wasaras sapulzes itā kahdas noslehtas grupas

„Standarta“ peenahschana Nigā 3. juliā.

wahrdā un beefchi ween peeminot wahrdinu: „mehš, jauntautibneeki“ wisai pazeetigajem sapultschu apmekletajem preekschā nesa, gala eespaids ari pehz wina „gala wahrda“ palika tomehr tas, ka: ahrejā dshiwē warot buht weens kungs un otrs kalps, bet kad leeta grosotees ap firds leetam, tad fakot: mehš esam meesa no weenas meesas un afnis no weenām afnim. Pehz Needras tapat warot statitees ari us schogad farihkojameem dseedafchanas swehtkeem. Tee esot kahdas potitiskās partijas peerahdijums, ka schi partija fastanojas ar waldibas rihtojumeem un tendenzem, ka tai fastana ar waldibas sofeem. (Mahzitajs L. Wehrsinch tomehr apleezina (debatēs), ka nupat swinameem dseedafchanas swehtkeem neefot nekahdu politisku noluhku, nedj tirdsneezisku aprehkinu, zaur ustizibas israhdischanu no waldibas ko eeguht — swehtki esot patriotiski, pee lam, ka jau teiktis, schis runatajs tomehr zildina ar

leelu patofu Rigas Latweefchu beedribu, kura neefot wehtras gados saudejuse galwu, un zildina reiße ar to ari kreewu waldibu un dseefmu fwehtkus. Waj neefot preeßs, ka mums esot tahda stipra waldiba un mehs warot te fanahkt un „brihwi“ (!) ifrunatees Latweefchu beedribâ? Latwju tauta nu esot nofratijuse to leetuweni, kas tai uskritis preeßsch peezeem gadeem. Dseefmu fwehtki neefot tikai (!?) politiska agitazija, bet patriotiski fwehtki. Esot un — neefot . . . Politika — ir, politikas — naw. Rahds te milfigs domu juzeklis pee muhsu basnizungeem. Tad teezi nu zilweßs gudrs!) — Bet warot ari skatitees uf dseedafchanas fwehtkeem no winu eefßejeâ stahwolka (waj ne wehrtibas?): scee fwehtki rahdot muhsu tehwu (!?) eefßejeo dwehseles spehtu, kahds parahdas dseefmas. Kulturelais nazionalisms tautibu saprotot tâ, ka tiktu wairat weizinata tautas eefßejeo, garigo spehtu attihstiba. (Ja! Bet Needra sawu kulturelo nazionalismu zildinadams tatschu wiswairaf palawejas tikai pee semes un nau das!) Kamehr pastahwot kahdai tautai kâ tahdai ahrejee schnaugi, tikmehr politiskam nazionalismam esot teefiba uf pastahwefchanu. Kolihds scee schnaugi krihtot, tad fahkotees kulturelais nazionalisms, bet politiskais nazionalisms iswehreschotees par liki un schowinismu. Politiskâ nazionalisma mehrkis esot nolahrtot tautas ahrejo dshwi, jauntautibneeku mehrkis — nolahrtot täs eefßejeos garigos spehtus. Politiskam nazionalismam drihs neubhschot nelahdas weetas pee latweefcheem, jo tee kâ tauta esot wisu tepat fasneguschu un nelahdu ahreju schnaugu uf teem neefot (!?). Pee ahreja resp. politiska nazionalisma wajagot waras waj wiltibas, t. i. spehta waj diplomatijas. Jauntautibneeki warot leetot tikai garigas dabas zihnas eerotfchus. Masam tautam politiskais nazionalisms esot bihtams, tas wedot uf winu isnihzibu. Turpretim kulturelais nazionalisms pret wineem newarot issaut nelahdus spaidus (!?) „Mehs, jauntautibneeki — faka Needra — tapehz efam kulturelâ nazionalisma peekriteji, politisks nazionalisms ir — politisks strikis.“

Ugrarjautajums esot muhsu tautiskäs (Waj teescham gan tikai kulturelâs, Needras lgs?) zefchanas galwenais jautajums. Lai tiktu pee sawas dsimtas semes — mums wajagot kapitala, lai tiktu pee kapitala — mums dibinama sawa semes banta. Tirdsneezißkai darbiba mums, paldeews Deewam, Kreewijâ nestahwot nelahdu lifumu zekâ! (Needra aismirsa waj nesinaja, ka wifil Latweefchu lihdsfchinejee mehginajumi, nodibinat sawu semes banku, waj weenigi tamdeht naw isderwufchees, ka finantschu ministrija neattauj tamlihdsigas bankas dibinaschanu aif nazionalieem eemeßseem.) Latweefchu semneeki esot apdraudeti tapehz, ka winu dehli un meitas un lihds ar to ari winu nauda aifpluhstot uf pilsehtu. Reiße ar to teefot apdraudeta wifa latweefchu tauta. Lai latweefchu tautu glahbtu, tad latweefcheem jaatgreeschas atkal — pee semes! Ja pee mums waretu nodibinatees stipra un spehziga faimneeku lahrtâ, tad wairs neubhtu it nelahdu schaubu par tautas drihsu usplaußchanu. Schimbrihscham deemschehl

fchi faimneeku schkira teefot wiswairaf nospeesta. Wifas pagastu nodewas gultstotees galwenam lahrtam uf faimneekem. Schkiras pee latweefcheem rodotees weenigi tapehz, ka tee atschkirti no semes.

Ar weenu wahrdu fakot, tauta pehz Needras rezeptes no isnihfschanas glahbjama weenigi tad, ja wifil latweefchi top atkal par semneekem un fahk tad kâ tahdi stipri augkotees un wairotees.

Bet fur tad gan buhtu mums Needra un wifil ziti scee gudree Sinibu Komissjas runataji? Kur wifa latwju pilsoniba, fur winas tirgotaji un Rigas namu ihpafschneeki?

Kâ redsams wifil preeßschlaffjums un wifas garu garas debates par scho tautibas jautajumu großjufchees weenigi ap waj jau tuhftofschahrt maltam leetam — eefskateem, itkâ nahklotnes dshwi wajaga ritet pehz teem paragraseem, kuras dob daschi nowehrojumi pagahnes wehsture, gluschi aismirstot pee tam, ka wehsture noteef, bet neatlahrtajas. Nahk tautu un zilweku fadsihwe jauni faktor eefschâ un tee wed dshwes attihstibu uf gluschi jauneem zekeem. Jauns netika gluschi nekas sneegts. Needras mahzitajs ar daschadu jehdseenu klassifizefchanu un istirfeschanu pahraf weegli un pascham nemanot attachinajäs pahraf tahku no paschas leetas. Mehß nenotureßim iszetofschanu un dsimfchanas masinaschanos, un jo masaf to nowehrschim zaur Needras eeteikto fihgruntneezibas isplafifschanu. Tas ir tikai azumirka lihdslekis un pascham par sewi tam naw nelahdas nosihmes. Muhsu jaunajai paudsei jamahzas atrast pee mums pascheem jauns darba laufs un jauna maife ari — bes semes. Ka nawa eemeßla tik wifai loti baiditees no latweefchu tautas ismirfchanas to dsirdejäm wehlat no latgaleefchu runatajeem (katolu garidsneeka Fr. Traßuna preeßschneßjums „par latgaleefchu dsihwi un tautisko kustibu“ u. z.) Scee runataji aprahdija kahds spigrtis un moschs gars tagad parahdas Latgalë — inslantefschos, tâ ka par latweefchu tautas grimfchanu un isputefchanu newar buht ir ne runas.

Ja, klauffdami Needram, latweefchi apspeestu un apsuretu wifu sawu dabisko attihstibu, schaubamees waj tad ta buhtu ta — ihstâ tautas attihstiba. Andreews Needra te nerekinas nepawifam ar kapitalismu, kas wina zildinato fihsemneezibu nowestu besdibina malâ, kas wina fihsemneekus padaritu par pilnigeem wehrgeem. Welti zere Needra uf to, ka wina semes ihpafschneeks tuhlin jau isdseedes wifas pasaules kaites. Fr tomehr wehl muhsu wehsturiskâ attihstibâ leetas, kuras ir nenowehrfchanas un un par kuram lemt waretu weenigi pahrdabigi spehli. Kamehr wehl pastahwes tagadejâ kapitalistiska raschofchanas lahrtiba, tikmehr ari kauschu sadalifchanas schkiras un flahnos neisbehgama, neisbehgamas lihds ar to ari wifas kulturelâs dshwes parahdibas. Tatschu Needra to nesaprot, waj ari negrib saprast. Kâ mahzitajam atleef tam dauds laika isdomat wifadas paschisdomatas gudribas un zelt tad täs spredikweidigâ jaukâ preeßschlaffjumâ tautai preeßschâ. Weena waj otra sapulze, kurai paschai naw leelas kritiskas spehjas, preeßsch tam loti isdewigs darba

laufs. Tahda staisiti ispuschlota runa atstahj us klauft-
tajeem sawu eespaidu un beidsot ari debatēs teef
dauds ween mulkibu farunats. —

Straujas debates taifstās izjeltees par Needras otru
preekschlaffjumu „tizibas mahzibas pasneeg-
schana tautskolās“, kura faturis atstahstis „Mahjas
Weefa“ 28. numurā, bet Sinibu Romisijas preekschneeks
J. Kalnina lgs tās weikli nobremseja. Needra nolastija
scho sawu preekschlaffjumu ahrpus deenas kahrtibas un
eesahla ar wehlreiseju atbildi saweem oponenteem pee
eepreekschejā preekschlaffjuma — Ansfbergim un Biztim,
kuru tagad sapulzē naw klah. Needra, redsams, sajuhtas
no teem koti aifflahrtis un newar nemaf apmeerinatees.
Ari schoreis winsch nefaka neka jauna, bet atfahrto weenigi
to paschu „gala wahrda“ isteikto. Isteizas tikai pret klah
neefoscheem dauds afakā formā nelā pirmo reisi. Wina
„atbilde“ leezina par wifu
to zitu tik ween ne par
to kristigo sawa tu-
waka mihlestibu,
kuru saldeem wahrdeem
zildina winsch sawā nah-
toschā preekschlaffjumā.

Debates par tizibas
mahzibas pasneegschanu
muhsu tautskolās eesahf
mahzitajs J. Ehrmanis.
Winsch nepeekriht Needram,
ka tikai tagad buhtu tizibas
mahzibu finā kritikas laik-
mets. Kritistais prinzijs
bijis ari agraf, tikai toreif
seminaru skolotaji nestrah-
dajuschu weens otrampretim,
weens noahrbidams to, ko
otrs zehlis, bet strahda-
juschu saflanā. Tā warot
strahdat ari muhsu laikos,
par ko runatajs pats pahr-
leezinajees kahdā Dresdenes seminarā. Metode esot
masaf no swara, bet gan tas spehls, ta uguns, kas
skolotajā paschā ir, waj ko winsch dabun no sabeedribas.
Ahrsemēs par scho jautajumu dauds spreesis, ari nesen
mahzitaju un tizibas mahzibas skolotaju leelakā sapulzē
Terbatā. Pee tagadejās krises tizibas mahzibas leetās
ir wainiga newis sadursme starp autoratiwo un kritisko
metodi, bet tas, ka agrafos laikos wiseem skolotajeem
dewa noteiktu kristigu pasaulis usflatu, bet tagad
wisās mahzibas eestahdēs mahza daschadus usflatus un
sludina ari mahzibas, kas ir pret religiju un bibeli. Tad
ari muhsu sabeedribā walda netiziba, kura dara us skolo-
tajeem eespaidu. Wezā deribā ir dauds, kas neistur sinatnes
kritiku, bet tas naw tas galwenais. Ari jaunā deribā jau
ir ne masaf brihnumu, kuri naw ar prahtu saprotami, tā
peem. Resus Kristus deewischkiba, nahwe, augschamzel-
schanās un muhschiga dsihwoschana debefis. Ari bibeles

perschas ir labas. No galwenā swara ir pee tizibas mah-
zibas tautskolā, waj skolotajs pats tiz waj ne. Kas netiz,
lai nepaleek par skolotaju, tāpat tā ir atteikuschees no
amata mahzitaji, kas wairs nespehj tizet. Tā darijuschu
sawā laikā mahzitaji Heerwagens un Schaks. Kad wini
sahfuschu schaubitees, wini gahjuschu pee konfistorijas un
luhguschu, lai winus atlaisch no amata. Wehlat, kad
schaubas bijuschas suduschas, wini atkal nahfuschu un tei-
kuschu: „Sche mehš stahwam; ja wareet, tad leetojeet
muhs atkal.“ Tāpat wajagot darit ari skolotajeem. —
Mahzitajs Kundsinu Karlis ari tura weenu ihfu
sprediki un eeteiz skolotajeem fewi pahrbaudit un sekot
Needras doteem aifrahbijumeem. — Teodors Seiferts
pazeltā basnizkalpa garā pastahsta, ka kristiga tiziba pa-
stahwot nu jau 2000 gabus, bet zil daschadi ta tomehr
neefot tulkota un saprasla un kas wifs neefot darits schis

Peeminekla atklahschana.

tizibas un deewischkigās mihlestibas wahrda? Bilweti
spihdsinati un sahti kurti. Tā tad kristigas tizibas mah-
ziba naw nekahda noteikta mahziba un pahrleeziba. Un ja
tagad skolotaji nahf ar zitu pahrleezibu un zitadi saht
behrnus audsinat, tad warbuht ka wineem ir ta ihstā pahr-
leeziba. Kureem usflateem ir taisniba un kura mahziba
un pateefiba ir tā ihstā, to lai rahda weenigi — darbi.
Kuru darbi ir labaki, to usflati un mahzibas ir pareisakas.
Ja tee jaunee usflati nu israhdas par swehtigateem, tad
wezeje ir jaatmet. Bet kamehr wehl jaunās, par wezo
labakās mahzibas neefot, tikmehr japaleekot wehl pee
wezās. Jaunas mahzibas jau drih atmetischot, ja labas
nebuhschot. Schais Teodora wahrdos bija isdsirtsams jau
itkā masf, lai ar zil nedroschs protests pret basnizkungu
spredikeem. — „Rigas Awises“ akzionars, Zehsu pilsehtas
sekretars, Fr. Weinberga „tautas partijas“ pihlars un
„latweeschu tautas aristokrats“ — adwokats Boldemars

Teikmanis pahrmet pašu reis Rīgā noturameem skolotaju kurseem, ka tur til sinibas ween pafneedsot, bet tizibas mahzibas nemas. Skolas, kurās mahzot netizigi skolotaji, esot samaitafchanās elles muhsu behrneem. Wīnšch te runajot lā jurists un literats (!?) un — apskatot leetu no juridiska redses stahwokka (To itkā peerahdit un usfwehrt gribedams, wīnšch pamet ar galwu klaustaju krehšlos sehdošcham „Latwijas“ redaktoram adw. H. Rūhšim un noteiz kahdu frahsu pa latiniski.) un pašhstot wīnšch to behrnu samaitafchanas leetu it labi. (No Wez-Weebalgas draudses skolas laikeem? Teikmana tgs!) Tagad muhsu skolās wispahreji esot eeweefusēs weenpušgā sinibu pafneegschana. Skolotaji pašchi nebuht nedsenotees pehz tam, lai fewi „noskanotu“ (!). Ja tas naw panahhts seminaros, tad to waretu mehginat panahht wehslak, farihkojot tizibas mahzibas kursus, ko tomehr muhsu Skolotaju beedriba nedarot. Pehz wina domam esot wehl jo projam japaturot „wezee tilki“, kas jau pahrbauditi. Kur skolotaji nodarbojotees weenigi ar sinibu, tur lai mehš sawus behrnus nesuhstot. Wīnšch ar' tāpat darischoť. — Leimanu Jahnis saka, ka muhsu basnijās un ari daschās skolās plahtootes mijeji un weikalneeki. Muhsu mahzitaji gan teizotees runajam Kristus wahrdā, bet ja Kristus tagad nahktu pasaulē, waj wīnšch warbuht ari schoreis tos neisdsihtu ar pahthagam no sawa Deewanama. (Sapulzē leeli applaušt!) Kad Leimanu Jahnis wehl reis atkahrto schos ašos, pret muhsu mahzitajeem wehrstos wahrbus, šapulzes wadonis, redaktors J. Kalniņsch wina runā pahrtarau, šapulze applaudē, daschi trofšchno un runatajs notahpj no katedra. Tas bij pirmāis skandals, kas iszehlās ar pretejas puses runatajeem. Dtrs skandals, kā sinams, iszehlās ar gimnastijas dabas sinatnu skolotaju E. Pulpi, kuresch ari gribeja kahdos wahrdos pret muhsu wispehzigeem mahzitajeem isteiktees. Pulpe saka, ka tizibas mahzibas pafneegschanaī naw wajadšigs nekattšims, ne wezā ne jaunā deriba. Kristus mahziba no modernā zilweka stahwokka naw wairš atšihstama par til augstu mahzibu, kā to Needra saka. Te, kā jau agrak teiktš, iszekas tihri waj „ellischts“ trofšnis. Atskan neween applaušt, bet ari saujeeni: „Wīnšch wīsu grib apgahšt“, un šapulzes wadonis runatajam nekauj wairš tahkal runat. Daudsi no šapulzes pehz tam demonstratiwi sahł eet laukā. Nahkofschais runatajs, pareistizigo preesteris Bormana tehws tapehz beids sawu runu tuhlin no sahłuma un leela trofšchna deht nedabū nefa isteikt. — Needra pehz tam wehl nemas paskaidot, ka winam jau neefot eespaida us šapulzes wadibu un wīnšch buhtu bijis ar meeru usklaustees ari pretejas domas. Redaktors J. Kalniņsch paskaidro, ka wīnšch neturejis par eespehjamu peelaišt Needram preteju eestatu runatajus. —

Schahda šapulzes wadona nekorekta istureschanaš pret preteju eestatu runatajeem šazehłuse beidsot nepatilschānu ari plaschakās aprindās. To nosoda ari waj wīsa latweeschu prese. „Dsimtenes Wehstnesis“, pee kura J. Kalnina tgs lihdsredaktors, par scho skandalu is-

teizās, ka šapulzes pirmā deena atstahjuse zaur to us klaustajeem nelahga eespaidu, itkā sinatniskā šapulzē peelaištu tikai weenpušigās domas, otrai pusei nemas nekaujot isteiktees“. — „Leepajas Atbals“ konstatē, ka gimnastijas skolotajs, wīršskolotajs Pulpe usfahjis sawu runu pret Needru „koti korekta un leetischkā formā“. „Jaunā Deenas Lapa“ raksta: „Sehde beidsās tā koti neglihti un wīsam tam par zehloni ir pašchi Sinibu Romisijas wihru rihziba, kurei peelaišch Sinibu Romisija tamlihdšigus religiskās propagandas preekschlasijumus.“ Tahkat „J. D. L.“ pastahsta, ka šapulzē esot dsirdeti usskati, ka schis Needras preekschlasijums bijis nodomats galwenā kahrtā konfistorijai, lai tur islabotu to launo eespaidu, kahdu atstahjuschi abi wina schis seemas preekschlasijumi, kureem tad ari, kā redsams, wīnšch schoreis runajis daschā labā weetā gluschi pretim. Bes tam ari „J. D. L.“ konstatē, ka Needra schoreis runajis koti nepahrleezinoschi, strihdigos jautajumos newis isšchirdams, bet wairak tos apeedams. Schai sīnā tas ar' ir tā. Tā, peem., neweens gan šapulzē netika ihsti gudrs, ko Needra domā par tahdu bibeles weetu mahzischānu, kuras nu reis runā pretim sinatnei un tam, ko mahza skolā zitās (peem., dabas sinatnu un wehstures) stundās. Un beigās Needra teizās, ka grib zihnitees pret netizigeem tikai gara eerotscheem. Tomehr wīšā referatā wīnšch aistahweja domas, ka naw peelaischami pee weetam resp. maišes pelnischānas un ir no weetam padsenami tahdi skolotaji, kurei netiz... Ja, kas gan wīš schim rakstu mahzitajam naw tā ar weeglu firde eespehjamš! —

„Dihwe“ raksta: „Kad peeteizās pee wahrda gimnastijas skolotajs Pulpe un gribeja aistahwet sinatnes interefes, tad šapulzes wadonis winam nehma wahrdu, jo ko fazischoť waldbibas eestahdes. Tas ir waldbibas eestahschu teeschš apwainojums, ja grib eestahstīt, ka tās leeds usstahtees pret til kleedsošcham mahzibam. Tadeht ari leela dala šapulzes dalibneeku atstahj sahłi, tā ka šapulze tanī deenā jaslehdš.“ — „Latwija“ pate noteikti neisfakas. Sawā weetā wina leek runat par Sinibu Romisijas wafaras šapultschu pirmās deenas eespaideem kahdam „eesuhtitajam“. Tas starp zitu raksta schahdeji: „Schās wafaras Sinibu Romisijas wafaras šapultschu pirmdeenu wareja saukt par mahzitaju deenu. Tika nolastiti ischpeti ruhpiigi isstrahdati (!?) labi pahrdomati preekschlasijumi — wīšch no mahzitajeem. Jo fewischi patihskamu eespaidu atstahja tas, ka scho redsejam representejamees, weenam otra domas papildinot, labā saskana wīsu triju weetejo konfessju garidsneekus: luteranu, pareistizigo un katolu. Ta sawā sīnā ir usskatama par labu laika sīhmi, ka par tautas garigo dsihwi tura wakti taisni tee wīmas fargi, kuru darba lauks zaur pehdejo laiku kaunažeem eespaideem ir wiswairak apdraudets. Tizibas, skolu un nazionalee jautajumi ir tās wahrigās weetas muhsu tautas organismā, kuras dabuja smagus zirteenus no nemeeru kustibas un pee scho sīsto rehtu dseedinafschānas tagad ruhpiigi jasstrahdā wispirms teem, kas us scho darbu jau pehz sawa

amata ir aizināti. Sapulstschu publika, kas gan sakarā ar preekščā stahwošchem dšedafšanas šwehtkeem, ir eeradufes nepeeredseti leelā flaitā, ar dšihwu intereš un dšiku nopeetnibu fekoja pahrrunajameem tautibas un tizibas jautajumeem un debatēs, weenalga, no kuras pufes tās ari nenahthu, nepahrprotami isteizās tas faktš, ka muhscham nepahrmainošchās wehrtibas — tiziba un tautiba — muhsu tautas leelumleelai dafai ir — šwehtas, un šchās wehrtibas fahf eeguhth atpakal fawu augsto nošihmi ari pee teem, kas litās winas atmetufchi. Jo wairaf šchahdā uf-

flanojumu un uf pašchām beigam isdšifa tas labais eespaids, ko zittahrt no šchās Sinibu Komifšjas fapulzes katrs buhtu mantojis. Ja wakar dafchš aishahja neapmeerinats no fapulzem, tad titai zaur winu wadonu wainu. Ja mehš fur waram wišpufeji brihwi isteittees, tad tahdai weetai wajadsetu buht — Sinibu Komifšjas fapulzes. Tapehž nebija pareiši, ka fapulzes wadonis nehma wahrdū gimnifšjas skolotajom Pulpes kungam jo wairaf tamdehft, ka newareja buht schaubu par to, ka Pulpes lgs tā akademifski izglihtots zilweks fawus ušflatus daufš fmtu inteligentas

Štati if Rigaš jubilejas deenam: Petera Leelā veeminellis tuhlin pehž allahščanas.

flatu nošlaidroščanās un noštiprinaščanās momentā, kahdu muhsu fabeedriba patlaban pahrdšihwo, ir ušstahdams prašijums, lai šchās wehrtibas, ja par winām nu reif teef runats kahdā fapulžē un Sinibu Komifšjas fapulžē jo šewiščki, atraštu wišpufeju apgaismojumu, nebaidotees peelaisht pee wahrda ari tos, kuri šcho wehrtibu neatšihst Rudu laišchot zaur uguns leesmam, dabujam tihru metalu, tā ari katru jautajumu wišpufeja brihwa apšpreeščana titai nošlaidro. Wakardeenas fapulzes wadonis deemschehl šcho prašibu neewehroja un zaur to wakardeenas fapulstschu darbs štiprā mehtrā saudeja fawu labo no-

publikas klahthuhtnē nefiš preekščā zeenigā, wairuma juhtas un ušflatus respektējoščā formā. Sapulzes wadonis ar fawu rihkoščanos panahja glufchi pretejo tam, ko winšč gribeja." — Tā tad fashchutums par Sinibu Komifšjas preekšneeka netaktifto rihkoščanos šchogad wišpahrejš. Tas tā par eetureto kahrtibu. Bet ari par preekščlāšjumeem pašchem, to faturu un išwehli daufš kas peebilstams.

Šewiščki daufš buhtu eebilstams pret nule pahrrunajamo Needras preekščlāšjumu. Ta neišbehgamās felas tapehž tad ari bija šchis notikufchais leelais štandals.

Neuwehrsa tā ari ne pat sapulzēs wadona red. J. Kalnina eegalwojums tuhlin pehž preekschlasijuma, ka winsch sche dsirdejis no Needras it jaukas leetas.

Pehž muhsu domam tahdas „it jaukas leetas“ muhsu mahzitaji war it labi pahrrunat sawās sinodēs un „kirspehku“ sapulzēs waj ari sludināt tās no kanzeles. Tad tas buhs itweenam saprotams. Bet peelaist tahdus sinatnei pretejus preekschlasijumus Sinibu Komisijas wafaras sapulzēs ir kaut kas nepeedodams un kaut ar' waj tas notiktu kahda „gruhti peemellea“ mahzitaja karjeras uflabofchanaš noluhkā. To wifu war isdaritees zitadi un zitur. Tikai sinatnes wahrda un Sinibu Komisijas sapulzē fist sinatnei pliki waigā — naw peelaishams. Ja jau kahdam kas ir sakams pret dabas likumeem, zehlonibu un materiju, tad lai winsch to meh-

gina sinatnisti, waj wismas kritiski pamatot, bet ne jau tuhlin nahst ar noteiktu prašijumu, ka akli wina eefstateem japadodas ari wiseem ziteem, stary zitu jo sewischki stolo-tajeem. Waj gan tagadejai technikai u. t. t. japateizas scho basnizkungu gudribai? Waj teem lai pateizamees par to, ka brauzam tagad ar twaika un elektribas kumeeteem pa dselsszeteem, pat ari ar gaisa fugeem, ka ir mums tagad telefoni un telegrafi? (No wisa ta muhsu Sinibu Komisijas sapulzēs ne puschu plehsta wahrda!) Waj esam tikuschki pee teem akli tizeedami, jeb waj atsihdami un pahrbaudidami debess un dabas likumus? Wifs tas, to te schas wafaras Sinibu Komisijas sapulzēs sarunaja muhsu basnizkungi ar saweem schkestereem, bija kaut kas netizami sems, mašists un schaufmigs.

Strahdneeku likumi un to atlihdšiba Wakar-Ciropas walstis.

Advokata J. Baloscha.

VII.

Tagad apstatifim, ka top aprehkinata atlihdšiba strahdneekam fakropofchanaš gadijumos.

Wispirms ahrsteschanaš un sahles nahst us fabrikas rehkina. Kad eewainotais isahrstejees, tad lai ahrsts ismelle un nosaka, zif procentu no darba spehjas eewainotais saudejis, peem., ja tam norauts pirfsts (10%), fadragata kahja u. t. t. Ja strahdneeks saudejis 100% darba spehjas, t. i., palizis pilnigi darba nespehjis, tad tam teešba dabut ka atlihdšibu $\frac{2}{3}$ dabas no sawas gada pelnas, kura (pelna) aprehkinata augschmineta kahrtā, peem., strahdneeks pelnijis 300 rbf. gada, saudejis 100% no darba spehjas, tad tas dabus $-\frac{300 \cdot 2}{3} = 200$ rbf. gada penšjas jeb $\frac{200}{12} = 16\frac{2}{3}$ r. mehnesi, jeb $200 \times 10 = 2000$ rbf. weenreisejas ismaksas, ja fabrikants jeb apdrofchinaschanaš beedriba ar meeru ismaksat ufreis; ja tas saudejis 10% darba spehjas, tad dabus $-\frac{300 \cdot 2 \cdot 10}{3 \cdot 100} = 20$ rbf. gada jeb $\frac{20}{12} = 1\frac{2}{3}$ rbf. mehnesi, jeb $20 \times 10 = 200$ rbf. weenreisejas ismaksas. Ja fabrikants nemaksa labprahtigi, tad japagehr teefas zekā, pee lam eksperti nosaka, zif % darba spehjas saudets. Ja fabrikants peerahda, ka nelaiime notifuse aif strahdneeka neusmanibas waj nolaidibas, tad pehdejais atlihdšibas nedabū. Par katru nelaiimes gadijumu fabrikā ar strahdneeku jafastahda protokols. Wehlat, pehž strahdneeka iswefefochanaš, jagreeschas pee fabrikas inspektora, kursch aizina fabrikas apdrofchinaschanaš beedribas preekschstahwi deht islihgchanaš. Ja ta nenoteek, t. i., fabrika atfakas maksat jeb sola masat, nekā inspektors aprehkinajis us no eewainota peenesias ahrsta apleezibas pamata, tad inspektors fastahda akti un jagreeschas pee teefas. Zapeeshme, ka fabrikas ahrsti aifween nosaka masaku procenti, nekā privati ahrsti, pee kuceem strahdneeki greeschas.

Preeksch subdšibas eefneegschanaš deht atlihdšibas nolitts dirwu gadu laiks, skaitot no nelaiimes deenas, bet preeksch gimenes lozefkeem — no strahdneeka nahwes deenas. Subdšiba jaefneeds pret fabrikas ihpaschneeku jeb apdrofchinaschanaš beedribu, ja strahdneeki apdrofchinati. Nekahdu teefas poschinu par schahdam subdšibam nepagehr. Ja par nelaiimes gadijumu naw bijis fastahbits protokols, tad strahdneekam naw teešibas pagehret teefas isderumu.

Triju gadu laikā no penšjas peespreeschchanaš teefas zekā katrai pusei, t. i. i fabrikantam i strahdneekam, teešiba pagehret, lai ahrsts zeetuschcho strahdneeku no jauna ismelle, waj tas naw palizis labaks waj sliktaks; ja labaks, tad fabrikants war apturet maksachanu jeb pamasinat to, finams, teefas zekā, ja sliktaks, tad strahdneeks war pagehret penšjas paaugstinachanu.

Salihdsinot scho muhsu likumn ar Wahzijas likumu par atlihdšibu strahdneekem nelaiimes gadijumos, jafaka, ka tas darinats pehž Wahzijas likuma parauga (ff. to), peem., pilnigas darba spehjas saudefchanaš gadijumā $\frac{2}{3}$ algas, gada algas aprehkina metode u. t. t.

Beigās, par schahdam prašbam jafaka, ka ar katru gadu to isteefachana, tā teitt, paleef gruhtaka. Galwenais strihdus grosas ap darba spehjas procenti. Teefas eksperti, pa leelakai datai, nosaka masu procenti un atlihdšiba isnahst masa. Rigas apgabala teefa aizina beeschki weenus un tos paschus ekspertus (pilschetas ahrstus), kuri, nes' ladeht, koti skopi „noteiz procenti.“ Nereti fabrikanti weentahschki aptur penšju maksachanas, tad jagreeschas pee teefas ar luhgumu, lai peespeesch maksat, bet fabrikants atbild, ka strahdneeks palizis wewels waj labaks un pagehr ekspertifi. Strahdneeks pa to laitu, eekam wellas jaunā teefachanaš, nefa nedabū.

Tad koti apdomigi jarihkojas, isschirt jautajumu, waj peenemt no fabrikanta peedahwato weenreisejo ismaksu, kura,

protams, ir masaka par to, ka da naktos pehz eepreekscheja aprehkina (us priwatahrsta apleezibas pamata) jeb teefatees. Te gruhti dot noteiktus aistradbijumus. Katra atsewischka dshwes apstahki te no swara.

Strahdneeku streiki pehz Kreewijas likumeem ir noleegti. Anglijā un zitās walstis tee naw noleegti; sods draud tikai par nekahrtibam un meera trauzejumeem pa streika laiku. Pehz muhsu likumeem par streiki, kura mehriks algas paaugstinaschana waj zitu darba noteikumu maina pirms lihguma beigam, draud zeetums no 4—8 mehnescheem; teem, kuri peespeeduschi ar waru waj draudeem zitus pee darba pahtraufschanas, draud zeetuma sods no 8 mehnescheem lihds 1 gadam un 4 mehnescheem. Schis likums weenu laiku netapa pildits, pateizotees kahdam zirkularam.

Par laufstrahdneekem pastahw ihpafchi noteikumi (XII. sehj. lit. krahj. 2. d.), tapat par laufstrahdneeku streikeem (15. apr. 1906. g. lit.).

Munajot par atlihdshibu fabriku strahdneekem nelaimes gadijumos, interefanti peewest daschus staitkus par nelaimes gadijumeem un atlihdshibu 1904.—1906. g., kuri nemti is fabriku inspektora W. Warsara grahmatas (pareisaki, tabulas).

1906. g. fabriku un sawodu, kuri padoti fabriku inspehzijai, Eiropas Kreewija bijis 12,903 ar 1,658,985 strahdneekem.

1904. g. nelaimes gadijumu fabrikas registrets — 6,235, ar meeru islihgts 2,350 (37,7%) gadijumos; 1905. g. nel. gad. bijis 8,587, meera islihgumu — 6,776 (78,9%); 1906. g. — nel. gad. — 10,727, meera islihg. — 9,730 (90,7%). Ka nelaimes gadijumu, ta ari meera islihgumu staits ahtri gahjis wairuma.

Kopeja zeetuscho nopekna 1904. g. bijuse 701,000 rbf., aprehkinato penhju kopsuma — 84,817 (12,1% no nopekna); 1905. g. kopeja nopekna — 2,092,000 r., penhju kopsuma — 218,773 r. (10,4%); 1906. g. — 3,237,000 r. — 292,445 (9,0%).

Atlihdshiba ismaksata penhju weida 1904. g. 206 gadijumos, 1905. g. — 576 gad., 1906. g. — 972 gad., pee lam penhjas leelums zaurmehra bijis 82—97 r.

Weenreiseju ismaksu (kapitaliseta penhja) bijis 1904. g. 2,144, 1905. g. — 6,190, 1906. g. — 8,948, pee lam ismaksas zaurmehra leelums 253—301 rbf.

La tad tendenze, kapitaliseta penhju weenreiseja ismaksā, peenehmufes.

Penhju zaurmehra leelums pee pilnigas darba spehjas saudeschanas minetos gabos bijis 191—240 rbf., miruschā strahdneeka radneekem ismaksato penhju widus mehriks — 148—158 rbf., pee lam penhjas istaisa 49,6% no nonahweto strahdneeku nopekna.

Pehz barona Tiefenhausena sinam, (walsts dome, 4. apr. 1909. g., preeschā zetot komishjas lehmumus strahdneeku jautajuma) 1906. g. wisu strahdneeku staits bijis 1,722,000, nelaimes gadijumu — 78,000 (daudj wairaf, nekā pehz W. Warsara sinam); nahwes gadijumu — 370 (1 deena), pilniga darba spehjas saudeschana — 60,000 gadijumos.

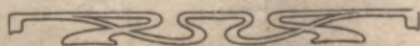
15. maja 1901. g. Kreewija isdots likums par atlihdshibu strahdneekem profesjonalu flimibu gadijuma, t. i. par tahdam flimibam, kuras zelas taisni no sinama darba. Bet schis likums atteezas tikai us krona kalna sawoda strahdneekem. Pateeshba schis likums ir tikai to teeshbu atfischana, kahdas strahdneeki baudija jau agraf pehz paraduma. 1901. g. kronis ismaksaja 18 strahdneekem 3,900 rbf., 1902. g. — 64 strahdneekem 10,900 rbf., 1907. g. — 116 str. — 116,000 r. No 1901.—1908. g. atlaisti 2500 pensjonari ar 170 rbf. leelu penhju katrs zaurmehra. Minetam likumam lihdsinas 9. jun. 1904. g. likums preesch kara resora artillerijas darbnizam.

Schweize un Anglijā pastahw strahdneeku apdroshinaschana pret profesjonalam flimibam: top noteiktas flimibas (Schweize — 6, Anglijā — 18), strahdneekam japeerahda, ka winsch zeetis taisni sinama ruhpneezibas nosare un sagistejees sinama fabrika. Wahzija leeta nostahdita zitadi: tur pastahw likums par wezuma penhjam, pehz eksstenzes minima normam. Strahdneekam teeshba dabut wezuma penhju, bet schi penhja naw leela un ta fanahf ne tif ween no kapitalistu un waldivas, bet ari paschu strahdneeku eemaksam.

4. aprili 1909. g. muhsu walsts dome tapa apspreests finantschu ministrijas likuma projekts par schis ministrijas krona sawodu strahdneeku apdroshinaschana pret profesjonalam flimibam.

Deputats Pokrowskis II. peewedis pehz Dementjewa schahdus staitkus par strahdneekem, kuri darbojas schkeedru materialu apstrahdashanas fabrikas. Tanis bijis strahdneeku wezaku par 40 gadeem: 11% wihreeschu, 6% seeweeschu, zitās nosares — 22% w., 21% seew. Salihdsinadams wehrpejus ar deenas algadscheem (чepнопабoчie), Pokrowskis atrod, ka starp pirmajeem wezaku par 40 gadeem tikai 9%, starp pehdejeem — 74,77% un faka: „tiklihdschis grupas strahdneeki ais meefas wahjibas paleef nederigi preesch darba, tee pasuhd no fabrikas. Kurp tad dodas strahdneeki pehz 40. gada no newefeligam fabrikam, sewischki tee, kuri strahda schkeedru materialu apstrahdashanas fabrikas? Loti mas no wineem mirst fabrikas. Muhsu strahdneeks dodas mirt us dsimteni. Ruhpneeki, isshufuschi no teem beidsamo, ismet winus sehtmali.“

Satarā ar jautajumu par apdroshinaschana pret profesjonalam flimibam, interefanti buhs dsirdet profesora Eriksmana domas un staitkus par dselis un smilts putektu eespaidu us strahdneeku weselibu. Sefeldas pilsehta 69% strahdneeku flimo ar astmu un shihpetaji mirst zaurmehra 35 gadus wezi. Akmenkaleju starpā no dilona mirst 82% un zaurmehra wezums — 24 gadi. Pehz Sommerfelda pehtijumeem 90% akmenkaleju mirst no rihles un plauschu dilona. Starp porzelana strahdneekem 60% mirst no dilona. Starp strahdneekem, kuri strahda ar alwu, 75% sagistejas. Tikpat kaitiga spoguta pagatawoschana (71% mirst ar diloni).

Gesta Berlings.

Selmas Lagerlöf romans.

(Turpinajums.)

S a u s u m s.

Ja nedfihwās leetas spehji mihlet, ja seme un uhdens spehji isschirt draugus un eenaidneekus, tad es labpraht wehletos eeguht winu mihlestibu. Es til koti gribetu, lai sahainā seme nefajustu manus smagos solus kā nastu. Es wehletos, lai wina ar weeglu firdi man peedotu, ka wina manis labā top eewainota ar arflu un ezeschu, lai wina labprahtigi atdaritos manām miruschajām meesam. Un es wehletos, lai slaitais wilnis, kura gludo spoguli mani ari falausch, buhtu ar mani pazeetigs, kā mahte ir pazeetiga pret sawu behrnu, kad tas kahpj winai kleshpi, negreesdama wehribas us to, ka winsch saburja winai swehtku drahnas. Es wehletos buht draudšigā sakarā ar skaidro gaisu, kusch dreb pahr silajeem kalneem, un ar starojoscho sauli un ar slaitajām swaigsnem . . . Jo man beeschi leetas, ka nedfihwās leetas juht un zeesch lihds ar dshiwajām. Robescha stary winām un mums naw til leela, kā zilweft domā. Kur ir ta semes putekka dakina, kas reis naw bijuse lihds dshiwes muhscham rinkojoschā gaitā? Waj leelzeta wirpulojoschee putekki naw tapuschī reis fuminati kā mihsti mati, jeb mihleti kā laba, palihdšiga roka? Waj uhdens ratu ritenu eebrauktā fleadē naw kahdreis ritejis kā ašnis zaur puhstoschām firdim?

Ari nedfihwās leetās mahjo dshiwibas gars. Ko winsch dšird, kamehr atrodas schajā sapnu tuschajā fastingumā? Winsch dšird Deewa balst — waj winsch eewehro ari zilwekus?

Wehlato laiku behrni, waj juhs neefat to nomanijuschi? Kad wirs semes walda nemeers un eenaidis, tad ari nedfihwajām leetam peenahkas daudstahrt zeest deht teem. Tad wiski top trakti un laupijumu kahri kā slepkawas us meschu zekeem, laukti top skopi, kā fihstuti. Bet tad wai! tam, kura deht meschi nopuhšchas un kalni raud.

Tas bija eewehrojams gads, kad kawaleeri tureja waldischanas groschus. Man gandrihs isleetas, ka zilweku toreisejais nemeers buhtu ustrauzis ari nedfihwas leetas no winu meera. Kā lai es nosauzu scho fehrgai lihdsigo nemeeru, kas isplatijās toreis pa wisu semi? Waj manim peenemt, ka kawaleeri buhs bijuschī aplahrtnes deewi, ka wišs bija apdwests ar winu garu, — ar scho pahrgalwibas, besruhpiabas un trakulibas garu?

Ja buhtu to wisu eespehjams isstahstit, kas tanī gadā Lewesermalas laudis atgadijees, tad pasaule brihnetos. Wezas mihlestibas usleesmoja no jauna, bet ari wezs eenaidis eedegās agrafajās leesmās. Wišs usleesmoja kahribā pehz dshiwes skaituma: wišs twehra pehz dejas un jokeem, pehz spehles un dserichanas . . . Parahdijās gaismā wišs, kas gut dšiki apsehpts dwehseles dšitumos.

Gesahkums wisam tam nahja no Elebi. Tad pahrgahja wispirms us dšelsleetuwem un muischam, pawedot zilwekus us netaisnibu un grehtu. Diktahl mums wehl ir eespehjams sinamā mehrā schim wilnim setot, ja wezee laudis ir paturejuschi atminā atgadijumus eewehrojamajās

weetās; bet kā winsch isplatijees tahlat stary tautu, no ta mehs sinam tikai koti maj. Bet neweens newarēs schaubitees, ka nemeera wilnis buhs pluhdis no zeema us zeemu, no buhdinas us buhdinu. Kur ween flepenibā twehloja kahds netikums, tur winsch islausās gaismā, kur bija manamo masa plaismina stary wihru un seewu, tur ta pahrewehrtās par besdibeni; tāpat ari katram leelam apsehptam tikumam waj stiprai gribai bija jaissteizas dshiwē. Jo ne wišs, kas notika, bija kauns, — tikai laiki bija tahdi, ka beeschi ween ari labais nahja par tahdu pat samaitaschanā kā kaunais. Bija tā kā wehtras laikā meschā: weens foks gahšchas pahr otru, weena egle krisdama norauj otru lihds un pat fihkee kozini top no krituschajeem milscheem eeranti samaitaschanā.

Ja, pateest, trakums eesaknojās ari stary semneekem un kalpeem. Wisas firdis kluwa meschonigas un prahti apmulsuschī. Nekad wehl dejās us frustzekeem nebija gahjis til jautri, nekad wehl alus muzas nebija tikuschas is-tuschotas til ahtri, nekad brandwihna katli nebija apri-juschī tikdauds labibas, kā toreis. Nekad meelasti nebija notikuschi til beeschi, un dwingainā minute stary dusmu wahrdu un duntscha gruhdeenu bijuse til ihša.

Spehžiga roka bija pametuse waldischanas groschus, Elebi majoreenei aisejot. Apsturbuschi no brihwibas, laudis gahsās postā un nekahrtibā. Tikai weenu kungu wini wehl atfina — kungu, kuru tee mihleja — brandwihnu. Schēe bija wehl tee gruhtee gadi, kad preesch semneeka neparedseja wairs nehahdas glahbschanas, nehahdas zeribas, un wisur sahka eesaknotees pahrlēziba, ka brandwihns winus galigi isnihzinās un noslauzis no semes.

Bet nemeers neaprobesehojās stary laudim ween, tas isplatijās ari stary dshiwneekem. Nekad wehl wilki un lahtschī nebija plošjuschees niknak, nekad lapšas un puhšes nebija btahwuschas nejaukat, un laupijuschas nekaunigat, nekad aitas noklihbuschas meschos til beeschi, nekad dahrgajos mahjlopos slimibas plošjuschās til leelā mehrā, ka kawaleeru gadā.

Kas wehlas redset leetu sawstarpejos sakarus, tam ja atstahji pilsehta un jaapmetas weentulā buhdinā kur nebuht mescha malā. Tad winam japawada naktis pee oglu zepļa, waj jahhd deenam un naktim us garā Wenernas esera krasa, skatotees, kā plosti lehnām flihd winam garam. Tad winsch eemahzisees saprast dabas walodu un nowehrot to un eeguht pareiso jehdseenu, zit atkarigās ir nedfihwās leetas no dshiwajām un zit ahtri ari winu meers top trauzets, tiklihds nemeera strahwa sahlt trafot pa semes wirsu. Wislabaki to fina semneeks. Tad kauni gari dsehsh zepku ugunis, juhras jaunawas dauša laiwās, stary zilwekem plošas slimibas, lopi kriht no fehrgam . . .

Un tā bija ari tagad.

Nekad wehl pawafara lebus nebij islausees til agri, nekad wehl tas sawā zekā nebij nodarijis til dauds jauce-

jumu un posta. Etebi dšrnawas un smehde nebija weenigee ſchi pawafara pluhdu feedi. Masas upites, kuras zitus gadus sem pawafara stareem bij uspluhduſchas labi ja tik dauds, ka ſpehja paretam noneſt weenu, otru ſchkuhni, tagad wehrſa ſawus usbrukumus pret weſelam ſehtam noſtalobamas tās lihds pamateem. Nekad wehl nebij peedſihwots, ka wafaras pirmās puſeš negaiſi nodara tildauds poſta tā ſchogad. Bet peh3 Zahneem turpretim no tahdām leetam wairs neatlika ne jauſmas, jo uſnah3a tikpat leels ſauſums.

Pa wiſu garo deenu laiku leetus nellija nepawifaam. No junija widus lihds ſeptembra ſahkumam wiſa apkahrtnē ſchurwa nepahrtrauktā ſaulēs mirdſumā kà karſtā dwaschā.

Leetus negribeja liht, ſeme atteizās iſdot augluš, wehifch leedjās tezet ſawu ſpirbſinoscho gaitu. Saule, weenigi ſaule pahr pſawam un laukeem! At, ſkaiſtā ſaule, dſihwibas deweja — kà lai eš ſtahſtu par winas ſaunumeem?

Saules gaiſma ir lihdsiga mihleſtibai: kurfch gan neſina, kahdus nedarbus wiſa iſdarijuſe, bet kas ſpehtu wiſai toš nepeedot? Saules gaiſma ir lihdsiga Geſtam Berlingam; wiſa cepreezina wiſus un tapeh3 wiſi zeefch klufu par nelaimem, kahdas ta wineem atneſuſe.

Neweena žitā apwidū ſauſums newartu atneſt tahda poſta ka Bermijā. Pawafars bija atnah3is wehlu. Sahle lihds Zahneem nebija paſpehjuſe iſſteeptees un wairs ari ne iſſteepās. Rudſeem aptruhka walgmes taiſni tai laikā, kad teem buhtu bijis jaſeed un jaſahk wahrpās metinat graudi. Wafarajs, kas toreis tika ſehtis wiſwairaf, ſareeta wahrpinās ſihzinās, weeglinās, uſ teeweem ſalmineem, kuri neiſſteepās garaki par labu ſprihdi. Wehlu eſehtās beetes negribeja augt un pat kartupeki tilko ar molam ſpehja uſſuhft žik nezik baribas weelu no pahrakmenotās ſemes.

Schahdos gados kalnu buhdinu kaudis mehds buht arween pirmee, kuras ſagrabh3 bailes un tad tikai tās ſahk iſplatitees ari pa eeſejas leelajeem un, ſamehrā, meeri-gajeem zeemeem, uſtraukdamas eedſihwotaju garu.

„Deews meklē kahdu!“ runā ſemneeki.

Un katreš ſit ſew pee kruhtim un ſata:

„Waj eš tas eſmu? At, mihlā Lauku mahte, waj eš tas eſmu? Waj leetus nerahdas pee mums aiſ eenaida pret mani? Waj ſtingrā ſeme paleek tik zeeta un ſauſa manis deht? Un waj ſchi muhſchigā ſaulēs ſwelme ar ſawu karſto mirdſumu lihft no debeſim, lai kaiſtu ogles

uſ manu galwu? Žeb ari, ja eš tas neeſmu, — kuru tad meklē Deewa roka?“

Un, — rudſeem ſihkajās wahrpinās ſakalſtot, kartupekeem apſtahjotees augſchanā aiſ baribas truhkuma ſemē, lopeem ar ſafartuſchām azim un ſmagu elpu gaidet uhdēna pee gandrih3 iſſchuwuſchām alam, katru ſrbi ſaſchnaudſot bailēm par nahktorni, — apkahrtnē atſkan ſawabas balſis un walogdas no mutēs uſ muti.

„Deewa ſodiba nenahk welti,“ runā kaudis. „Bet kurfch ir tas, kuru wiſa roka meklē?“

Bij auguſta ſwehtdeena. Deewkalpoſchana bij beigta. Kaudis dewās neleelās grupās pa ſafartuſcho leelzeſu uſ mahjam. Wiſaplahrt teem rehgojās iſdeguſchi meſchi un ſaſchuwuſchi tihrumi. Rudſi ſtahweja jau ſtatinoš, bet kuhliſchi bija ſih3ini un wahrpas wehl ſihkatas. Schowafar bij bijuſe laba lihddumu lihſchana; bet pee tam beeſchi bij

Beeminēli atlahjot.

gadijeēs, ka ari ſauſais leelais meſchš aiſdegās . . . Un ja kas atlikās no uguns, to poſtija tahrpi un futaini. Egles bij palikuſchas gandrih3 beš ſtujām un iſſtatijās kailās, kà lapu koki rudenī. Wehrſeem lapas karajās kà iſpluhkatas lupatas, kailām žihpſtalam un iſgraustu widu.

Muh3ju pilnajām gahjeju grupam ſarunu weelas ne-truhka. Daſchi ſtahſtija, kà gah3is 1808. un 1809. bada gados un ka 1812. gada aukſtajā ſemā, kad ſwirbuki kruituſchi aiſ ſala. Bads te nebij wairs nekas ſweſchš, wiſi te bija ta ſchauſmigo waigu jau redſejuſchi; wiſi ſinaja, kà jazepj maiſe no miſam un kà mah3a gowiš ehſt ſuhnas.

Kahda ſeewina bij iſmehginajuſe pa jaunam zept maiſi no pihladschu ogam un meeſchu milteem. Tai bij galinſch lihds, kuru ta dewa kaudim ſmeket. Wiſa bij lepna uſ ſawu iſgudrojumu. Bet tomehr pahr wineem wiſeem atkal un atkal no jauna lidinajās jautajums, ko wareja redſet

wīnu azīs, lafst uf luhpam —: „Pehz ka, af Kungs, mellē tawa roka? Stingrais Deews, kas ir aistahjees starp tewi un muhsu luhgšchanam un labajeem darbeem, ka Tu atrauji mums muhsu saufo deenīschko kumofīnu?“

Wehl smaga sodiba wīfai apkaimē bij ta, ka Etebi majoreene ufturejās tahtlumā. Pateizotees wīnas leelajeem nopelneem dsels rūhpneezibā un koku firdsneezibā, zaur ko laudim arween atkrita kreetna dafa pelnas, Bermijas eedfihwotaji sawu gadu fīnteneem peekofto paradumu meklet darbu fweſchatnē, bij gandrihs pawīfam aiſmirfuſchi. Nu jaunakajeem peenahzās to atkal atjaunot; bet tomehr ari mahjā atlika wehl weenmehſ peeteekofchi dauds ehdaļu, kureem peenahzās sehdet tepat un zeest badu.

Kahds no druhmo pulzīnu lihdsghajeem pee kruzgēka, kur nogreeshas zeksch uf Brobijas mahzitaja muiſchu, apstahjās, panehma no zelmalas sauſu ſaru un nometa to uf ſtopā mahzitaja zēka.

„Sauſas kà ſchis ſars ir bijuſchas wīna luhgšchanas, ko taš fuhtijis pee Deewa,“ wīnſch ſazija.

Wīna beedris ari apstahjās un, panehmis otru ſaru, nometa to blakus pirmajam.

„Kahds mahzitajē, tahds ſeeds,“ wīnſch teiza.

Treſchais ghajeis ſekoja wīnu preekſſhmei.

„Wīnſch ir pats arween bijis lihdsigs ſauſumam. ſchagari un ſalmi — weenigi tikai toš wīnſch mums wehl ir atstahjis.“

„Mehs atdodam wīnam nu to paſchu,“ peebilda zeturtais, „ko wīnſch ir dewis mums.“

„Es nometu ſcho ſaru wīnam par muhschigu kaunu,“ turpinaja peektais. „Lai wīnſch ari nowiſt un nokalst kà ſchis ſars.“

„Iſſchuwuſchu baribu mahzitajam, kura dehl mums jazeesch iſſchuwums,“ ſazija ſeſtais.

Wīneem paſak nahkoſchee laudis reds un dſird, ko wīni dara un runā. Tagad peepeschi wīneem ir ſinama atbilde uf prahtus mozoſcho jautajumu.

„Dodat wīnam, kaš tam peenahkas! Titai wīnſch ir wainigs pee ſchi ſauſuma!“ ſkan no mutēs uf muti.

Un katrs ghajeis pee mahzitaja zēka apstahjas, katrs paſaka ſawu teizeenu un peemet ſawu ſaru pee ziteem.

Un drihs zeku ſuhri pazehlās weſels blahkis ſauſu ſchagaru un ſalmu — Brobijas mahzitaja negoda peeminekli!

ſchi bija weenigā ſemneeku atreebſchanās. Neeenam neenahza prahtā mahzitajam padarit kaut ko kaunu, ne weens nepateiza wīnam paſcham kauna wahrda; iſmīfuſchās firdis atrada atweeglinajumu, uſmetot uf ſchagaru blahka ſawu ſarīnu. Paſchi wīni neatreebās. Wīni tikai uſrahdija debefu atreebejam iſto wainigo.

„Ja mehſ neefam Lew kalpojuſchi kà peeklahjas, Kungs, tad ta ir ſcha wihra waina. Eſi ſchehligs, af Kungs, un ſodi wīnu ween. Mehſ apſeegelejam wīnu ar negodu un kaunu. Mehſ neefam kopā ar wīnu.“

Un drihs ſemneekem palika par paradumu, ejot gar mahzitaja muiſchu, nomeſt gubā jaunu ſchagaru. „Lai reds Deews un zilweki wīna negodu,“ teiza katrs garamghajeis. „Ari es nizīnu Deewa ſodibas atneſeju muhsu wīdū.“

Wezais fihſtulis toti drihs eewehroja ſchagaru blahki pee zēka un lika to nowest. Daſchi ſtahſtija, ka wīnſch ar teem kurinajis krahnis. Bet otrā deenā wezā blahka weetā parahbijās tahds pat otrs un tiklihs wīnſch weenu lika nowest, arween tika ſameſis jauns. ſaufee ſchagari likās nemitigi runajam: „Kauns, kauns Brobijas mahzitajam!“

Bija patlaban ſltās, ſauſās ſunu deenas. Duhmains gais ſmagi gulās pahr apkahrtni. Domas uſbudinatajās ſmadſenēs palika mulſas. Brobijas mahzitajis bij kluwis wiſeem par ſauſuma demonu un ſemneekem likās, ka wezais fihſtulis klišt apkahrt, noſlehgdams ſemei debefu awotus.

Drihs ari mahzitajis pats ſinaja, kahdos uſſkatos par wīnu ir draudſe un ka wīnſch teel turets par ſauſuma zehloni. Duſmodams wīnam, Deews lika ſemei ſawihſt un ſakalst un laudis, kà kuga laudis uf juhras pehdejās breeſmās, bij metuſchi ſaulinus un pahr bordu metamais bij wīnſch. Wīnſch mehginaja par teem un to ſauſajeem ſareem ſmeetees, bet, kad bij pagahjuſe jau wairak kà nedēka, tad wīnſch wairs neſmehjās. D, kaš ta bij par nejehgas behrnu ſpehli! Bet wīnſch toti labi ſinaja, ka pret wīnu jau gadeem ruhgt aifturets eenais, kuſch nu tikai bij atradis iſdewigu brihdi iſlausteēs uf ahru . . .

Bet lai! — pee mihleſtibas peeradis jau wīnſch nebij.

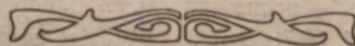
Labaks wīnſch tadehl netika. Pehz wezās kundſenēs apmekleſchanas, wīnſch bija domajis no firds pahrwehſteēs, bet tagad taš kluwa neeſpehjamis. Wīnſch negribeja kaut ſewi pee tam peeſpeest.

Bet pamafam ſchagaru blahkis tam kluwa tomehr par ſmagu. Wīnam bij nemitigi par to jadomā un apkahrtejo ſemneeku pahrleeziba, ka wīnſch atneſis ſauſumu, ſahla eeſaknoteēs wīnā paſchā. ſchi ſaru nomeſchana bij ſchauſmiga leeziba. Wīnſch apſtatija blahki un ſlaitija par deenu klaht peeſweeſtos ſarus. Domas par to pamafam nomahza wiſas zitas, — ſchagaru blahkis wīnu pilnigi uſwareja.

Ar katru jaunu deenu, kura aiſpeldeja garam, wīnam bij jaatſihſt arween wairak kauſchu taiſniba. Wīnſch neleeſeja un maſ nedelās kluwa fīrms. ſirdsapſtina ſahla mozt tik neſchehligi, ka wīnſch palika fīrms . . . Un wīnam paſtahwigi likās, ka taš wiſs ſtahw ſakarā ar breeſmigo ſchagaru blahki. Wīnam likās, kà wiſeem fīrdſapſtinas pahrmetumeem buhtu jaapkluſt, wiſeem wezuma uſbrukumeem jaatſtahjas no wīna, ja titai nebuhtu wairs ſcha ſchagaru blahka.

Pehdeji wīnſch apſehdās un ſehdeja augu deenu blahkim klaht, to apwalteedams. Bet laudis bij neſchehligi un nakti tika atkal ſameſti uf blahka jauni ſari.

(Turpmak wehl.)

Jahnis.

Behdu luga peezos zehleenos ar preekšpsehli Hermana Sudermana. Tullojis J. Zaimneeks.

(Turpinajums.)

Otrs zehleens.

Sahle romeeschu stila Erobus pili. Labajā pušē altars, kas stahw uf stabeem, aismem wisu ftatuwes malu; uf winu wed trepes augšā. Uf altara durwis uf Salomes istabam. Apaschā parterā otras durwis. Widū dibenā gatwenā eēja. Pa kreisai logs. Netahku no ta atdušas weeta ar zitām leetam. Pa labai starp diweem altara stabeem gresns sehdelis. Tepiki un plehšigu šwehru ahdas. Patihkams romeeschu-austrumneeku maišijums.

Pirmais ftats.

Maecha, Mirjama, Abija (uf altara, pehz winām)
Salome.

Meitšchās (isnaht peefardīgi un kla šas uf leju).

Salome (pa durwim). Waj tur neweena naw?

Maecha. Neweena.

Salome. Tad nahkat. (Winaš nostreen klusi pa trepem lejā).

Salome. Ai, šche ir gaischi, un feenās war waj spogukotees... Waj sinat, kapehz muhs peepeschī eesprosta augšchejās istabās? Wakar mehš wehl drihtstejām swabadi klejot pa wisu pili, drihtstejām dejot bes schidrauta pa bahrseem un sobotees aij loga trelineem par garamgahjejeem, un schodeen, no ta brihscha, kad mans tehwhrahliš eeradees, mehš nedrihtstam wairš ne papihkštet... Kapehz? Neweens nesin, kapehz?

Maecha. Kundse, nams tagad pilns šwešchneeku, kuru wakar nebija. Un tee wihreeschi, kà runā, kas waldneekam lihds, tee labpraht usgluhnot jaunawam.

Salome. Lai wini til nahk. Es nebaidoš ne no weena wihreescha... Man wini pa prahtam tahdi, kahdi wini ir. Es winus mihlu tahdus, kahdi wini ir.

Abija. Waj tu pašihsti wihreeschus, kundse?

Salome. Par muhsu laudim es nerunaju. Teem ir bahrdas kà lehšches uf waigeem, un eekam tu est apstatijses, wini stahw tawā preekščā bašam kahjam... Un tad šaka — to es nemihlu... Bet kad es reis ar sawu tehwu biju Antiochijā, tur es redseju bahlus jaunekkus ar gaischi bruhnām matu sprogam, tee walkaja farkanas kurpes un smarschoja... Tee esot greeki, mans tehws teiza, ihsti greeki no Helladas... Tee smaidija, un tad man pahrestrehja schalkas pahr wisām meesam... Kapehz tu isflatees tik faihguse, Mirjama, un nellausees, to es runaju? Tew gan nepatihl, to es runaju... Smejees, jeb es tew ftischu... Ja tu nesmeesees, es tewi lischu ispehrt.

Mirjama. Leez mani ispehrt, kundse.

Salome. Kur tu biji schonatt? Pils usraudse man teiza, kà tu gribot apzeemot sawu tehwmahsu... Tew gan ir mihlakais! Saki, waj tew ir mihlakais? (Glaimodama.) Stahsti man par winu, klusi, un es tew dahwinaschu selta sprahdsi.

Mirjama. Man naw neweena, kas mani mihle, kundse...

Salome. Zuhfu waloda ir saltana, juhs Judejas eedšihwotajas, un juhsu azis ir wiltigas. Un tomehr es mihlu Jerusalemi. Nošchais fahrtums isplatas pahr winaš jumteem. Un man leekas, it kà šaule šlepeni stuhpstitu Jerusalemi. Bet to juhs nesaprotat... Preekšč tam wajaga leelā Erobus ašnu dšihflās. Manai maštei, tai tās ir... Un no winaš man tās ir... Un lai wini ari kurn šche Jerusalemē, mana mašte tomehr darija pareisi, ka wina tam ismuka. Jo šchis ir wairaf nekā tās... Un tapehz ka wina bija tik gudra — un tomehr tik auschiga, tapehz es winu mihlu un neffschu winaš auschibu lihds ar winu. (Atlaischas uf atdušas weetu). Tehwhrahlim Erodam ar' deesgan labi patihku... Esmu gan manijuse, ka winsch uf mani šlepeni luhkojas... Kad mašte mani bahrs, gan tad sinaschu, kà winu pakaitinat. (Evallina). Es pukite esmu jo daira, jo daira ro'e no lejas... Mirjama, uf to pa šcho logu war pastatitees?

Mirjama. Es nesinu, kundse. Es wehl nekad nesmu bijuse šchā sahlē.

Salome. Tad ej un pastatees.

Mirjama (pastatas pa logu un fatruhtstas).

Salome. Kapehz tu fatruhtstees?

Mirjama. Waj es fatruhtoš, kundse?

Salome. Nu šati, to tu redsi?

Mirjama. Ap afu stahw daschadi laudis... un — —

Salome. Un?

Mirjama. Es newaru...

Salome (išjelas un eet pee loga). Ah! (Statas brihtinu klusedama pa logu ahra). Mirjama, kas šchis tahds ir?

Mirjama (apmulsuse). Kuru tu domā kundse?

Salome. Waj bes wina tur wehl kahds ir?...

Mirjama, tu daira, bruhnā Mirjama! (Pa pušei draudedama). Neisleezees, itkà tu winu nepasihstu!

Mirjama. Tas ir — Jahnis — Kristitajs!

Abija, Maecha (sintahrigas peesteigdamās kahrt). Kristitajs?

Salome. Lai winsch buhtu, kas buhdams... Stataees, kà laudis luhgdamees ap winu druhšmejas! Waj juhs sawā lejā jel reis esat redsejuschas kahdu klinti klanamees? Winsch nekustas — hahaha! Tas ne... Tikai — ja — warbuht — (Wina issteepj rotu).

Otrs ftats.

Eepreekšchejee. Erodeja (pa widu).

Maecha. Kundse, tawa mašte!

Wifas trihs meitšchās (nahk no loga nost).

Erodeja. Ko juhs ſche darat, kalpones? . . . Sa-
lome, tu? Waj lai ſaka, ka ar mums ſche Jerusaleme
eeveefuſchās nelahga eerāſchās?

Salome (gribeđama wīnu kaitinat, bet ahrigi, paſemigi).
Man ſchkeet, tā ſaka, mahmin.

Erodeja (uſtraukdamās). Ej!

Salome. Ja, mahmin! (Wina eet uſ otru puſi un ap-
ſtahjas ſtarp altara ſtabeem.)

Erodeja. Paleekat kalpones! . . . Juhs eſat
Judejas?

Maecha. Ja, kundse.

Erodeja. Man ſtahtija, ka kaħds, kuru ſauz par
Kriſtitaju, ſludinot dumpi pa eelam. Kura no jums
paſiħt ſcho zilwefu?

Maecha. Schitā ſche.

Abija. Wina mums to nupat ſtahtija.

Erodeja. Ko tu ſini par wīnu?

Mirjama. Ka es ſchonakt atrados winam pee
lahjam, wīnu peeluhgdama.

Salome (uſ preeſchu panahgdamās). Tu? tu?

Maecha. Peedod, kundse! Nupat wiſch ſtaħweja
gluſchi turu pils preeſchā.

Erodeja. Parahdat man wīnu.

Maecha (no loga). Tagad wiſch jau projam.

Erodeja (Mirjamai). Tad ſteidſees winam pakaf,
mekle wīnu rotā un atwed wīnu ſlepeni (pa labaj apatſchā
rahbidama) pa tām durwim.

Salome. Wīnai to nebuhs darit. Es to negribu.
Wīnai ne . . .

Erodeja. Kapeħz tad wīna to lai nedaritu?

Salome (Mirjamu aptampdama). Wīna man wiſ-
miħlakā. Es negribu, ka wīna mani atſtaħj! (Eet pee
Erodejas, luhgdamās.) Mahmin!

Erodeja. Tu pateefi eħ weħl tiſpat tā maſs beħrns
un — (Mirjamai). Ej!

Salome (draudoſchi). Mirjama!

(Mirjama aiſheet.)

Erodeja. Un jau tew tſchuhſkas ſobi mutē?

Salome (nometas zelos wīnas preeſchā pee atduſas weetas
un aptampj wīnas gurnus). Peedod, mahmin! Meħs neeſam
tā tee ĵiti! . . . Meħs duram tos, kuru meħs miħlam.

Erodeja (kluji). Un kuru meħs eeniħſtam?

Salome (kluji). Tos meħs ſtuhpſtam.

Erodeja (ſmeedamās). Beħrns! (Noſtuhpſta wīnu.)

Salome (ſmeedamās). Tu mani noſtuhpſtija.

Treſchais ſtats.

Gepreeſchejee. Pils preeſchneeks.

Pils preeſchneeks. Mans pawehlneeks, keh-
niſch Erođus, weħlas ar tewi, kundse, ſaſtaptees.

Erodeja (iſtruħtuſes pahrwelt Salomei ſchidrautu pah-
għmi). Ej — paſteidſees — ej!

Salome. Mahmin, man naħt ſchauſmas augſchejās
iſtabās. Waj es newaru palikt pee tewis?

Erodeja (uſ durwim ſtatidamās). Ej jell!

Salome (eet ar beedrentem pa trepem ſchnam augſchā).

Erodeja. Tu eſi pils preeſchneeks?

Pils preeſchneeks (paſlanas).

Erodeja. Tad leez ſargus pee tām durwim. Kaš
eenah, aħrā wairs neteek . . . Un zeet klusu!

Pils preeſchneeks. Kaš tewi redſejis, taš ſin,
ka tu eſi pawehletaja. Kā es nabadſiſch lai nezeſtu
klusu? (Eet uſ durwim.)

Returtais ſtats.

Gepreeſchejee. Erođus. Merokls. Ja-
badš. Pils preeſchneeks (peħz wīnu eenahſchanoš
aiſheet.)

Erođus. Waldneeze, kaš ilgi uſ kaħdu briħdi gaħda,
taš ari griħ iſbaudit wīna labumu pilnigi. — Talab —
(ſtuhpſta wīnai peeri un muti) peedod!

Erodeja. Tu eſi atpuħtees, juħtees ſtiprinats?

Erođus. Tā tew wajađseja waizat. Mans teħwe
bija weens no teem, kuri nekad nenogurſt. Te deħlu
miħſtā dſiħwe agri ſamaitā, un — (wiſch pamana Salome,
tura ſchidrautu maſleet pazehlufe, no altara uſ wīnu ſtats un, ſewi
pamanitu eeraudſidama, noſuhd).

Erodeja. Tu zeet klusu?

Erođus. Tawa meita naw pee tewis?

Erodeja (weħji). Nē.

Erođus (ſmiħnedams ſtats ſemē un palofa galwu). At
tā — atkauj, kundse. Schee ir mani draugi, lai neſajitu
ſulaini, jo tee wīni naw.

Merokls. Ai, kundse, tee wīni ir, lai wīni driħt-
ſtetu buħt draugi.

Jabadš. Un wīni ir draugi, lai wīni driħtſtetu
kalpot, kundse.

Gabalus. Un ſamafati wīni teek abejadi, ai
kundse.

Erođus (ſmaididams). Schis bleħdis, kura ſiriħto
balamuteſchanoš tu nupat dſirdeji, ir Gabalus no Antio-
chijas. Kā redſi, es paneſu wīna ſoboſchanoš.

Gabalus. Jo ari Erođus, Leelais, tureja ſew aħſtu.

Erodeja. Bet daſchlahrt wiſch nehma ari otru,
tā runā, proteet, eekam wiſch pirmo lika ſliħzinat.

Gabalus (paſlanas ſmaididams, bet tad nogreeſchās ar
grimaju ſahmus).

Erođus. Schis ir Merokls, retors. Waſſs winam
ſneedſas taħtu. To dſird Romā, kad manu, tā ſchkeet,
neleek weħrā?

Merokls. Bet man nebuhs no tās nekahda preeſa,
liħd es tewi, kundse, newareſchu apſweizinat: Slawa
tew, ai kehniāeene!

Erodeja (ſatruħſtias un ſmaida, tad ſaſtatas ar Erođu).

Merokls (pee Gabalus eedams, kluji). Tu trahpiji labi,
es trahpiju labaki.

Erođus. Un tā pretmets ſchim weħſajam ſapno-
tajam ſche: Jabadš, lewits, mans gaiſchums un mana
ſirdſapſina, tiħliħd es nonaħtu judu ſemē. Jo, pee Waħſa,
wiſch ſin katru briħd, kaš man jadara, lai es peħz manāš
deewbijgās tautas preeſchſiħmes buħtu deewbijgās.

Gabalus (fluji). Winsch isleekas, itkà winsch to buhtu aismirfīs.

Merokls (fluji). Jo winsch domà, ka winsch tad wairaf lihdsinatōs šawam tehwwam.

Erodus. Ko — peemehra deht — to šchis swehtais brihdis man leef darit?

Jabads. Saule jau reet, ai kungs. Taws leeldeenās jehrs, gadu wežs un bes wainās, deewnamā nokauts. Tas atrobas pagalmā, lai tiktū swehtits. Lew, kà šchi nama fungam un tehwwam —

Erodus. Jādara tas pašcham?

Jabads. Taws augstais tehws to nedarija, talab laudis par wīnu kurneja.

Erodus. Swehtit ir glihtaki, nekà nokaut. Es to darīschu. Ja gan, juhs gudree greeki, kà jakalpo deewem, lai walditu par zilwekeem. Un galu galā mehš kalpojam par welti. (Winsch atmahj tos. Jabadam) Sagatawo wīfu. Es tuhlin nahšschu.

(Gabalus, Marokls un Jabads aiseet.)

Peektais škats.

Erodus. Erodeja. Wehslaf Salome un Maecha (uf altara).

(Erodus un Erodeja stahw brihtinu šlusejami weens pret otru).

Erodeja. Waj tu ešt meerā?

Erodus. Tawa laipniba mani nomahj. Swarigaki man leekas, waj tu tā ešt . . .

Erodeja (šajusdama newareschānu). Trihs naktis man nebija nekahdas pajumtes. Kà blandone es gabju pa pu-teikkaino zetu. Manas kalpones atkrita no manis. Tikai Salome mani neatstahja. Wīnai es laupiju tehwwu. Tehwwam behrnu. Ko es wihram laupijis, to tu pratīst labaf apšwehrt, nekà man peeklahjas. Redst, tik daudj es dariju preeksch tewis.

Erodus. Sawu feewu es esmu padšinis, ta man ari runaja par sawu mihlestibu. — Wīna aibehdša peešawa tehwa. — Tas rihkojās uf karu, lai waretu atreebt šawa behrna negodu, un man truhstī tikai masa neezina: kara spēhla . . . Romā mani usluhko ne wīšaf šehhligi. Brahlis mani nolahd. Judejā uf mani rahda ar pirksteem. Redst, tik mas es dariju preeksch tewis.

Erodeja. Un tew nu šehhl šchi masuma?

Erodus. Nè . . . bet peedod, kad es tew pahrmetu, ka tu ešt par agru atnahkse.

Erodeja. Nekad naw dširdets šiltaks šweizinajums, kà šchis „par agru“.

Erodus. Newehrt manus wahrdus uf launu, to es gan luhgtu.

Erodeja. Ka man ilgas nedewa meera, par to es nemaf neeedrošchinos runat.

Erodus (pahrtaki šmaididams). Runā ween — runā.

Erodeja. Jo waj tu neest aismirfīs tās deenas — dedšigo šstateenu un mehmo šwehrtu deenas — kad ar katru dwaschās wilzeenu isteizām wehleschānos, ar katru wahrdū — kaisligu twihšfmi?

Erodus. Kà es tās lai aismirstu, mihlā, kà tas buhtu eespehjamš!

Erodeja. Un waj tu nepeemini wairs tās naktis, kad nedrošchi šoli taustijās lejup uf šmaršchigajeem dahrseem, kur leelās seedeschānas drudstī jauzās diwu neguletaju nopuhtas?

Erodus. Kà es tās lai nepeeminetu, mihlā, kà gan nè!

Erodeja. Es esmu tehropušes indeeschu drahnās, esmu kaisijuse granatu seedus few uf kaku un selta pu-teklus few matos, bet tu to neredst . . . Wani wahrbi ir lihgawas wahrbi, bet tu to nedstirdi!

(Salome un Maecha usnahstuchas uf altara, Erodus wīnas pamana.)

Salome. Pag, kauj man pašlatitees, waj winsch jau atnahjis. (Wīna paštatas lejā un, ar Erodu šastatijufes, nosuhd attal.)

Erodeja (eewehrojuse wīna išklaidibu, eekleegdamās). Tu tos pateest nedstirdi!

Erodus (ahtri apterdamees). Ko tad? . . . To, to tu par lihgawas wahrdeem šaki, to jau peeteekofchi dširdes jufchi minete dahrti. Tagad par to wairs nerumafim. Man šcheet, ka tagad zitas leetas daramas.

Erodeja. Waj tu domā, ka es nefa neesmu darijuse? . . . Waj tu mani turi par tahdu, kura nahšs išdeenās luhgtees glahstus kà wakara upurus? Usluhko mani! Ne mihkato! . . . Tās naw wairs . . . Sawu pawehlneezi usluhko.

Erodus. Es luhkojos — un redsu seeweeti, kura trako.

Erodeja. Tik teescham kà godšahriba ir tawa pawehlneeze, tik teescham kà šlepenas dušmas par pašcha weenmehrt gataweem šmaideem tewi šahd.

Erodus (ištruhzees). Kas tew šazija — no ka —?

Erodeja. Tik teescham un pateest es tewi turu Patlaban, teikdams, ka es traktoju, tu domaji par to, kà tu mani wīšahtrakti waretu aisdšiht projam . . . Tu geki! . . . Tad aisdšen jel sawu nahschu besmeedšibu un wīfu to, ko tu nosauz par leelu fewi, mantojumu no ta leelakā, karam tu nekad nelihdsinašees . . .

Erodus. Seeweete — kà — (rihtas, newaredams wahrdus išrunat).

Erodeja (šmaididama). Tad išfakes jel šklaidri. Jo ja tew manis newajaga preeksch mihlestibas, warbuht tew manis wajaga, lai es tewi noklauštos.

Erodus (leelā usbudinajumā daschās reišes pagahjees šchurpu turpu). Kuram es nekad nelihdsinašchos? . . . Kas tās ir, kas dušmās mihligi šmaida? Bahba? . . . Kas tās ir, kas uf diwām pušem gihmi raušta? Ustizibas lausejs? . . . Kas tās ir, kas seekalas laiša no walditaja mutes? Wehrgs? . . . Nè . . . Jo to ari winsch darija . . . Bet daschahrt, kad wīnam peeres dšihšlas aif dušmam gribeja waj pušchu šprahgt, winsch išrahwa šobenu no makštim un šadragaja — draugu un eenaidneeku, weenalga, kas wīnam zekā gabijās . . . Lihds wīna upuru ašnis wīnam waigus padarija attal

bahlus . . . Lihds wišwarenajeem Româ usnahza schaufmas par schahdu spehfu . . . Ari man ašnis sakahpj deninos un ari es grihu — — bet man naw sobena . . . Un ta tad es jo projam mihligi smaidišču . . . raustišču joprojam gihmi uš diwâm pušem un laišišču preesteru seekalas — ta Erobus dehls — un wina pehrtifikis!

Erodeja. Un ja deewnama preesteri stahwetu tawâ pušê kâ walnis pret satrazinateem laudim, waj tad tu masal par sewi schaubitos?

Erobus. Par sewi es neschaubos. Un ko tu fahi, tas nekad nenotiks.

Erodeja (cet pee widus durwim un atwer tās.)

(Durwju fardse eenahf.)

Erodeja. Kas tew wehstams?

Durwju fardse. Ubi deewnama suhtri, kundse, atnahza ar jaunu wehsti no augstâ preestera.

Erodeja. Gewed winus preešchtelpās . . . Tur lai wini pagaiba.

(Durwju fardse aiseet.)

Erobus (ais dufmam un bailem eefmeedamees). Waj winu basunes jau tuwojas? Waj leelee lahsti jau dahrd durwju preešchâ?

Erodeja. Tu maldees, draugs. Masa swehtiba peeklawê pee durwim. Ja tew tiht, laid to eekschâ.

Erobus. Tu fapno!

Erodeja. Ustklausees. Kapeh; es tik steigšchus eerados schini tufschajâ namâ? . . . Tikko sche atnahkuse, es usfahku farunas ar preestereem . . .

Erobus. Tu? . . .

Erodeja. Kâ buhtu, kad tu grehzineezi neapflehptu lauschu preešchâ, bet riht ar winu ectu uš deewnamu, galwu augstu pazehlis? Waj ta nebuhtu jautra rotala, ja augstais preesteris tikpat tehwišchtigi, kâ winsch reis apfweiznais tikumigo Marianni, usfmaiditu ari tawa brachta aisbehguschai seewai?

Erobus. Ko tu winam par to pahrdewi?

Erodeja. Kad jau dod, tad dahwina.

Erobus. To tew tizêš tikai tahds, kas winus nepasihst, schoš altara leelos meefneekus.

Erodeja. Nu labi. (Kluji.) Mehš lai apsolot un lai nodroschinot, ka mehš Româ nekad wairs netihkofshot peh; Judejas un kehniin walstis, (sobgaligi) tad scho leetu warbuht apfwehřshot.

Erobus. Un ko tu atbildeji uš schahdu pahrdroschu, schahdu —

Erodeja. Es apsoliju . . . Ko zitu? . . . Preešch manis . . . Preešch tewis ari . . .

Erobus (uš sewi rahhidams). Wehl schis laupijums nebija tawš! Un jau tu winu nodewi?

Erodeja. Man tatschu likās, it kâ tu nupat buhtu kleedšis peh; sobena . . . (Smaididama.) Kad tu buhř kehniinš, tad jau tu nonahweš wifus, kureem tu apsolijees, ka tu tas nebuhřshot. Tas ir tikpat, itkâ tu neweenam it neka nebuhtu apsolijis.

Erobus (winu fihwâm azim ufluhodams). Seewa!

Erodeja. Waj tu wehl weenmehr domâ, ka es esmu isgahjuse weenas butschinas deht?

Erobus. Man zelās schaufmas no tewis! . . . Bet ja tu ari preesterus dabutu sawâ warâ, laudis, scho smitstuhřstosch galwu masu, tos tu nepasihsti. Pascham kehniinam reis wini metuschu pa peeri ar sawâm upuru balwam, Barachija dehlu wini nonahwejuschi stary deewnamu un altari. Un waj tu nesini, Kristitajs ir pilsehtâ?

Erodeja. Kristitajs! Lauj man gahdat par tawu Kristitaju!

Erobus. Tam tuwojees tikai, ja tew ir bendes sobens klah, to es tew fahu!

Erodeja (smejas).

Sestais flats.

GepreekŃhejee. Sabads un daschi fulaini.

Sabads. Peedod, ai kungs, jehrs ir gataws.

Erobus. PapreekŃchu nollausfimees, ko mums preesteri teiks, ja tas juhfu, ja tas — muhfu kundsei ta tiht.

Erodeja (paloka smaididama galwu).

(Aiseet wiŃi.)

Septitais flats.

Jahnis. Mirjama (pa apahřejâm durwim pa labai).

Mirjama. Sche tu uš winu lai pagaidot, rabi . . . Ko tu sawai kalponei pawehleŃi?

Jahnis (pasturina galwu).

Mirjama (nostuhpita winam drehbes. Aiseet uš augŃhu pa labai).

Astotais flats.

Jahnis (paleef břihtinu weens pats). Tad Salome. Ais winas Maecha, Abija un diwas zitas jaunawas.

Salome (nonahf klusi lihds margam, nostatas uš Jahni, meŃe pee kruhtim puŃi, bet neatrod, tad atgreeschās pee Maechas). Dod, kas tew ais jostas. (Mem roses, kuras Maecha winai pafneeds, un fweeŃh tās lejâ.) Winsch tās neredseja . . . Atnefat wairaf puŃu, un sawas kofles atnefat . . . Maecha lai paleef sche! Bitadi man mestos bailes . . . (MeiŃschas bei Maechas aiseet.) Tu meschoni no Judas tufnescha, tawu azu naidigee sibeni, mani tee neaprihs; zitu uguni es winâ sakurinaŃchu, mihligu un flimigu kâ mani fapni, kad narziŃu saldums pa nakti manâ galwgali smarscho. (MeiŃschas atgreeschās.) Dostat schurpu! . . . Roses — diwi klehpi! . . . (Wina apflehpi galwu puŃes.) Nu es wehletos wehl narziŃes. Nê, paleekat un dseedat to dseefmu, kuru es jums walar mahziŃu, to, kuru Antiochijâ dseed dejotajas . . . Bet klusi, lai winsch neistruhřstas . . . Kur Mirjama?

Abija. Wina negribeja nabht.

Salome (sobus jakoduse). Wina negribeja! . . . Winsch pamanija roŃi . . . Winsch to pazek — kâ kaut ko, ko winsch nekad — — Sche tew wairaf — un wairaf — un wairaf! (Wina nobirdina roses pahř Jahni.)

Meitfchu dseefma

(tas nahkoschâ farunâ turpinas un tad ar kofku pehjspehli nobeidsas.)

Es dewu tew jesam' un medu papilnam,
Es brasiles bahsu few turpitēs,
Es josu few gurnus wisai weeglinam,
Es dseedaju un fehru koflitēs!

Nahj, dsehffim leefmas,
Kas mani fagrahba! . . . Nahj!
Tu redseff breefmas,
Ja tewi nihdichu . . . Nahj!

Jahnis (pahrsiegtis ftatas uf augfchu. Pufes birsi winam gihmi, winsch atahpjas). Kas ar mani rotajas?

Salome (lehnam pa trepem nolahpufe). Meistar, es!

Jahnis. Kas tu tahda efi?

Salome (samulfufe jokodamas). Es esmu lejas rose un Saroras pufe.

Jahnis. Tad rotajees ar few lihdsigam buhtem. Mani atstahj weenu . . . Jeb ej un fauz to, kura mani aizinaja . . .

Salome. Manu mahiti?

Jahnis. Tu efi Salome, kas —?

Salome. Es ta esmu.

Jahnis. Lauj man paskatitees tawās azis, jaunawa.

Salome. Skatees, meistar . . . Bet tã nestatees . . . Ja tu mani peespeed litt rokas gihmja preekščâ, tad es isplehšču pirkstus plaschi un smejos pa teem zauri. Bet es smejos.

Jahnis. Jaunawa, waj tu fini schi nama negantibas? Waj tawa dwehsele ir wainiga lihds ar wainigajeeem?

Salome. Ufflati mani wehl reis, meistar. Waj es neesmu jauna Israela meitu starpã? Un jauniba, kã esmu dsirdejuse, nepasihst ne wainas, ne wainigus. Redst, mani wini eeflehdsa augfchejās istabās; bet es atschahwu bultas un atslapstijos schurpu, jo es sinaju, ka tu efi sche, meistar!

Jahnis. Kã lai fahu wehtrai: Eji garam — un pluhdeem: Neaprij winu?

Salome. Runã, meistar, kaut ari es nesaprotu, ko tu runã. Un waj tu fini, ka mehš tagad grehlojam pehjs judu bauflibas? Mehš abi — ja gan. — Manas beedrenes ir projam, un waj naw aisleegts judu wihreetim buht weenam ar jaunawu?

Jahnis. Neesmu weens ar tewi. Ais tewis stahw to ehnaš, kuri tewi atwistuschu schurpu sawu preeku reebigajã miteffi.

Salome. Es baudu sawus preekus, meistar. Kas man dafas gar zitu preekeem? . . . Es lassju reis teikumuu, ka slepeni uhdeni esot falbi, un mana auffle man stahstija, ka neaistika manta usspihd tikai tahdeem, kuri winu nemekle . . . Waj nẽ, mani tu nemekleji?

Jahnis. Tu muldi.

Salome. Atkauj! Nebar mani. Apdomã, ari fapnos mehš muldam. Kad es schurpu behdsu, kopã ar mahiti, mehš pa nakti gahjam pa kahdu magonu lauku . . . Un

rafa mirdseja uf seedeem. Tee isflatijās peleki un bija wiſi aifwehruschees, jo bija naktis . . . Bet tagad tee ir atwehruschees plaschi wakã — un man leefas, mani waigi sarfst winu atspogulojumã.

Jahnis. Tu efi daita Jerusalemes meitu starpã. Winas tewi apraudãš.

Salome. Kapehjs winas raudãš? Waj mani seedos? Meistar, mani ne. — Apsargã tu mani . . . Es sinu, meistar, par kahdu kehniuu, kusch fabeedrojãš ar sauli. Tu ari?

Jahnis (paloka galwu).

Salome. Tad es grihu fabeedrotees ar tewi. Waj es lai esmu faule un tu mans kehniusch? Jeb waj tu grihi buht faule, un es buhšču tawa kehneene?

Jahnis. Jaunawa, es newaru buht faule un newaru buht kehniusch.

Salome. Kapehjs tad ne? Ta jau ir tikai rotaka.

Jahnis. Kehniusch nahf pehjs manis, bet es maldos tumšbã un melleju zeku starp ehrlschkeem.

Salome. Un tu winu neefi atradis?

Jahnis. Sew nẽ!

Salome. Bet ziteem?

Jahnis (mozits, pa pufei uf sewi). Kas to lai fin?

Salome. Nahdi winu ari man, meistar, man winsch buhs ihstais.

Jahnis. Apjos sawus gurnus, leez peleku audumu pahf saweem mateem un nowehrsees no manis . . . Steidsees, jo es esmu suhtits kã dusmiba pahf tewi un kã lahsts, kam tewi buhs isnihzinat.

Salome. Meistar, ko tawa dusmiba war padarit tahdai, kura par to gawilẽ? Un ja tu man nahktu pretim uguns leefmãš, es neapraudatu sawu jaunibu it nemas; es issteptu rokas pehjs tewis un fauptu: Isnihzinat mani, leefmas! Sanemat mani, leefmas!

Jahnis (brihtimu klusejis). Eji!

Salome. Es eju . . . (Wina kriht eenahkoschaj Grodejai pee krahstim). Mahmin!

Dewitais flats.

Gepreekſchejee. Grodeja un winas seewas.

Salome. Peedod, mahmin, un atkauj man palitt pee tewis.

Grodeja. Tu tur, kas tu tik bahrgi uf mani luhkojees, waj tu efi tas, kusch laudis fakuhda pret mani?

Jahnis. Es esmu tas, kuru tu liki faupt.

Grodeja (noschdamãš sehdeffi). Nahj tuwat.

Jahnis. Suhti schis seewas projam un scho behrnu, lai wina dwehsele nenokalstu, eekam ta nobreedufe.

Grodeja. Seewas lai eet. (Seewas aiseet). Bet schi meitene ir mana liktena beedrene. Kas man tew fakams, to wina gan war dsirdet.

Jahnis. Bet kas man tew fakams, no tam winu gan pasargi.

Erodeja. Waj tu efi wehrâ lizis, praweeti? Tur ais durwim stahw brunoti wihi pa pahreem. Neaismirsti breefmas, lai tu nekristu nahwei rotâs!

Fahnis. Es kalpoju dshwei, un breefmas nekad naw stahwejuschas man zetâ.

Erodeja. Es zeenu tawu tizibu, praweeti, un talab es ar tewi runaschu laipni . . . Man stahstija par wihi, kuresch usturas tablu no zilweku dshwokkeem un tikai reti notahyj pee swaigeem uhdeneem, lai swehtitu, kâ fala. Tas man gan patika . . . Pret leelajeem leelais labprahst lokas — un talab es lokos tawâ preefschâ.

Salome (winai pee kahjam nometusês, apferas sajuhsminata winai ap taktu).

Erodeja. Ka tu mani nesumini us Jerusalemes eelam, par to es ar tewi neeefschu teesâ, jo tu mani nepahisti . . . Bet man gan nepatihst, kâ tu atgremo tâs wehrmeku sahliet, ar kurem Judejas leellopu bars faruhgtinajâs pret mani. Es tewi buhtu turejuse par lepnatu — un tawu weentulibu par bagatafu.

Fahnis. Neefmu nahjis, lai fanemtu no tewis usflawu waj nopaku. Man weens jautajums pee tewis: Waj tu riht, kâ pasâ=swehtu pirmajâ deenâ, eest us deewnamu Erodum blafus?

Erodeja (tikko sawalbidamâs no soboschanâs). Es redju, leelo praweeti, tawa dufmiba atrodas waschâs, kuras ta rausta . . . Gefam tu to palaid walâ, atkauj ari man weenu jautajumu, jo redsi, es zenschos tew tuwotees, un wehletos tewi dabut sawâ pufê. Ja tu, kâ man schkeet, nebuhtu sawadneeks, es netaujatu, bet pateest, tik leels sawadneeks naw neweens, kâ wina firdij nebuhtu kahda slepena wehleschanâs un winsch few neteiftu: schis buhtu mans preeks, un ta buhtu mana eelahroschana.

Fahnis. Es tewi nesaprotu.

Erodeja. Nu, apstateges: waj tewi newilina mar-mora baltums waj selta sposchums?

Fahnis (zeesch klusu).

Erodeja. Zeb — waj tu nekad neest sapnojis par schis pasaules waru un krahschnumu, par winas bagatneekeem?

Fahnis (zeesch klusu).

Erodeja. Zeb — (kahda us Salomi, kura winai attal nometusês pee kahjam) waj tawa firds nekad naw drebejuse schis saldâs, neaisfegtâs jaunibas preefschâ?

Fahnis (attal brichtim klusejis). Tu mani grihi nopirkt? — Waj tu ari fini, zil es par tewi dotu? Ar pusotra toweru meeschu tu man buhtu samakfata gandrihs par dahrgi . . . jo — mihtakâ ir taws wahrds, un laulibas pahrfahpeja tew stahw rakstis us peeres!

Erodeja (ahtri isjeldamâs). Tu! Tu!

Salome (winu ais rotas jatwerdama). Mahmin!

Erodeja (sawalbidamâs, dseftri, sobigi). Man tagad ihsti wajadsetu list tewi apzeetinâ, bet tu mani usjautrini. Un ja tu neest pawisam noslihjis sawâ pahrgudribâ, tad usflausees wehl weenu leetu: Kas eedomajas zitus zilwekus teesat, tam wajaga buht pascham zilwezigam stah zilwekeem.

Fahnis (sahruhzees). No — tu — faziji?

Erodeja. Bet tu, kâ man schkeet, stahwi no wineem tik tablu, kâ tu pat zilweku firds pufsteschanu usflati par gekibu. Lai iswairitos no grehtoschanas, tu bahbisti efi atkahpees sawâ tulfnesi, un pa laikam tu tad isleeni ahra, lai zitus nosunitu par wainigeem. Karstais tulfnescha wehisch tew warbuht eemahzjis eenihdet — ko tu fini par teem, furi dshwo un mirst sawas mihlestibas deht?

Fahnis. Ari tu runâ par mihlestibu — ari tu?

Erodeja. Tu redsi, es smejos par tewi, leelo praweeti! (Wina smejas.)

Salome. Mahmin, usluhto winu — zeet klusu!

Fahnis. Tu proti runat un tawi wahrbi mani ahfkehruschi wahrigâ weetâ. Bet — (us loga rahdidams) rauges tur us ta kunga laudim — tee trin sobus pret tewi, jo tu wineem efi atnehmuse winu ruhgtu maifi un efi isgaisnajuwe winu neezigos preekus. Tu faki, es winus nepahistot . . . Bet winu ilgâs es pahistu, jo es wineem tâs esmu modinajis. Un scho ilgu preefschâ es stahwu ar sawu dshwibu un usfauzu tew: Wai tew, ja tu wineem tâs sagahni! . . . Tu fatreez wihrreescheem spehlu, tu atsedj jaunawam kaunu. Tu kais apsmeeclu, kur es gribeju wahkt tizibu . . . Un kamehr tu augstos un warenos lofi pee tawu kahrumu pamefka, kamehr es nabagus un semos rauschu tew us zeka, lai wini tewi mihtin samibtu. Wai tew — un wai tam, kas ar tewi dalas tawâ nekreetnibâ! — — wai ari schim jaunajam meefam, kuras lokas sem tawu astnu pahtagas! Wai! Wai!

Erodeja (ahtri isjeldamâs un durwim pa labai tuwodamâs). Sargi, winu lai — fargi —! (Wina atrauj durwis walâ.)

Desmitais flats.

Gepreefschejee. Diwi fargi.

Erodeja. Wedat scho zilweku — (wina apklusi, no Zahna statega twerta.)

Fahnis (smaididams). Nu peeraugi, ko tu man tagad darifi!

Erodeja. Wedat scho zilweku — ahra — us eelu . . . (Wina streiputo atpatal us fehdeffi.)

Salome. Tu nahzi uguns leesmâs!

Fahnis (eet us durwim).

(Preefschars.)

(Turpmat wehl.)

Apfakats.

Par latweeschu aifzeloſchanu.

„Dk. Roſſiji“ rakſta: „Baltijā war nowehrot interezantū, bet preefſch weenas weetejo eedſihwotaju dakas behdigu ekonomiski-nazonalu parahdibu. Mehſ domajam par latweeſchu behgſchanu no laukeem uſ pilſehtam. Œhi krihſe, kura ſahluſeš jau wairakuš gadu deſmituš atpakal, ar latru gadu paleeſ arweenu leelaka. Leekas, ka latweeſcheem apniſuſe laukſaimneeziſa, ſewiſchki tapehž, ka ſaimneeziſas weſchanas apſtahki arweenu wairat ſareſchgiſas, galwenā kahrtā darba ſpehka truhtuma dehſ. Un ſchis ſawukahrt radeeš no behgſchanas uſ pilſehtam.

Œeſas no ta ir tās, ka uſ laukeem latweeſchu eedſihwotaju ſkaiſs pamaſinas, bet pilſehtneeku ſkaiſs neſamehriſi peeaug. Daſchoš apwidos ſemkopji darba ſpehka truhtuma dehſ jau wairš neſpehji weſt ſaimneeziſu. Par labu zenu latrš latweetiš ir ar meeru pahrdot ſawas mahjas. Ne-redſamās ſaites, kaſ ſaiſta ſemneeku pee deſintās ſemeš, paleeſ wahjatas, iſſuhd godbijiba pret to, ko daudſu gadu deſmitu laikā ſagahdajuſchi tehwu waiga ſweedroš.

Lihdſas ſchaj parahdibai war nowehrot otru, koti behdigu parahdibu. Latweeſchu atſtahtās poſizijas eenem zitu tautu peederigeo — igauni, leiſchi u. z. Balkas un Balmeeraš aprinkoš jo gaiſchi war redſet, ka latweeſchuš iſſpeeſch no ſawām weetam igauni: igauni un latweeſchu robeſcha tagad atrodas daudš wairat uſ deenwideem, nekā wehſturikſtā robeſcha ſtarp ſchim tautam.“

Par ſcho jautajumu latweeſchu laikrakſti jau daudš rakſtijuſchi. Pateeſcham newar leegt, ka laukſaimneeziſa pahrdiſhwo pee mums krihſi. Gan paſchi laukſaimneeki ar wiſeem ſpehkeem rauga notureteeš ſawās weetās un pazelt ſawuš eenahlumuš eewedot intensiwatu ſaimneeziſas metodi. To peerahda daudš weetās ſarihkotee laukſaimneeziſas, peena iſſtrahdaſchanas un ziti kurſi, tāpat preefſchlaſjumi, iſſtahdēs u. t. t. Bet wiſi ſchee pretlihdſekli naw weenigee, newar tuhlin jau parahdit ſawu ſpehku un ari ne wiſeem lihdiſet, tā ka pateeſcham weetam lauzineeki iſzelo wairat, nekā taš buhtu eewehlamš.

Mehš teizām, ka intensiwata ſaimneeziſa naw weenigaiš lihdiſekli laukſaimneeziſai palihdiſet; wajaga ari nodroſchinat zitadi winas ſtahwolli. Bet te nu mehš redſam, ka ſchinī ſinā preefſch Baltijas warbuht jau pušgadu ſimtena naw it neſas daritš. Daudšreiš ari kreewu preſe atſinuſe, ka wiſa nodoklu ſiſtema, agrarā kahrtiba u. t. t. pilnigi nowejouſchās un netikween nederigaš, bet jau pat pilnigi kaitigaš ſemeš attihſtibai. Ari pate waldbiba jau ſen paſiſt ſchejeeneš likumu truhtumuš, bet kaut kahdš nopeetnš mehginajumš ſche eewest atteezigaš reformas wehliſtai ſagaidamš nahſamibā. Pa to ſtarpu latweeſcheem tā ſakot nahkaš ſtaigat itkā ar ſaſeetām kahjam, jo ari winu mehginajumi uſlabot ſawas ſaimneeziſas, atrod tiſtai deeſgan maſu pabalſtu no walſtš puſeš, lai gan ſemſtwu truhtuma dehſ taš buhtu hijiš winas teeſchais peenahlumš. Tā peemehra dehſ, meliorazijas kreditiš no weetejām walſtš bankas eeſtahdem wehli pawiſam naw dabuſš, jo noſajizumi,

pehž eekſhejo gubernu kahrtibas ſaſtahditi, ſchejeeneš apſtaſkeem gruhti peemehrojami. Tāpat ſemneeku agrarbankas rihiſiba nebuht naw wiſur labwehliſa preefſch weetejeem beſſemneekeem. Kaš tad daudſeem lauzineekeem atleek kā greest tehwu tehwu ſweedreem eekoptam ſemeš ſtuhritim muguru? To jau nedara latweeſchi ween, lihdiſiga parahdiba nowehrota ari pee leiſcheem, un ja netiſkš gahdats par laikam peemehrotu reformu eeweeſchanu, tad ſemeš attihſtibai bej ſchaubam tiſkš ſiſtas ſmagas bruhješ. Tadehſ „Dkraiſni Roſſiji“ un zitai kreewu preſei wajadsetu maſaſ ſtatiteeš uſ „greekeem“ un „judeem“, poſeem, ſomeem, latweeſcheem un wahzeeſcheem kā tahdeem, bet gan raudſiteeš uſ to, lai latrā walſtš dakā kā tahdā tiſtu eeweeſtas reformas, kaš paſcheem eedſihwotajeem atraifſtu rokaš ſawa materiela un kulturela ſtahwolka pazelſchanai. Bet muhſu Wiſiozki un beedri tiſtai ſin ſandet zittauteeſchuš pehž winu „lojalitateš“, un walſtš dome, kura winu peekritejeem ari tagad pahrdwarš, nedara zitadi . . . „D. W.“

Dahrſkopibas iſſtahde.

Dahrſkopibai attihſtoteeš un plauſtlot, attihſtas ari dahrſkopibas raſchojumu pahrdahdaſchana jeb ſagatawoſchana un pahrdweidoſchana tahdā weidā, kura eeprehjamš toš gan ilgali uſglabat, gan tahkateem tirgeem aiſſuhtit. Bet ar raſchoſchanu ween nepeeteek, — jagahdā un jaruhpejaš ari par pirzejeem, nonehmejeem.

Kā eeſtahdeš, kuraš tuwina raſchotajuš patehretajeem, uſſkatamas dahrſkopibas eeſtahdeš. — Tā ka ſchogad, kā rahdas, augku nebušš daudš, tad to tiſtai peetiſkš weetejai iſſtahdei: nelihdiš ſweeſchumā weſt, ja naw uſ peepraſjumeem ko dot. Atleek tagad muhſu wiſnruhpneeki, un kahpoſtu un gurku leelumā audſetaji. Tā weeneem, kā otreem raſchoſchanas robeſchas naw nekahdeem ziteem ſchehrehſcheem aiſſproſtotaš, kā weenigi ar jautajumu: kur liſſim, kam pahrdofim to, ko uſ weetas newar patehret? Tadehſ teeſchi wiſnruhpneeku un dahrſaugu leelumā audſetaju wehribu wehloš greest uſ ſchi rudena iſſtahdem. Programa wiſām koti plaſcha, un par atſewiſcheem noteikumeem ſinofchu ſewiſchki reiſe. Œhoreiſ tiſtai wiſā iſhumā par to, kad ſchis iſſtahdeš notiſkš, lai iſſtahditaji jau waretu ſahht rihtoteeš.

Laiſa ſinā kā pirmā minama: Kreewu Dahrſkopibas mihletaju beedribas iſſtahde Maſlawā Œoologijas dahrſā (Російское Общество Любителей Садоводства, Москва, Зоологическiя Сады) no 26. auguſta lihdiš 8. ſeptembrim 1910. g.

2) Keiſariſkās Kreewijas Dahrſkopibas Beedribas Nigaš Nodalaš iſſtahde no 17.—21. ſept. 1910. g. Nigā.

3) Igaunu Dahrſkopibas Beedribas iſſtahde Rewelē no 29. ſept. lihdiš 3. okt. 1910. g.

4) Keiſariſkās Augtkopibas Beedribas iſſtahde-tirguš Peterburgā, Michaila maneſchā, no 25. ſeptembra lihdiš 10. oktobrim 1910. g. Adreſe: Чернышевъ переулокъ Nr. 16.

See wiſam ſchim iſſtahdem iſſtahditajeem naw ja-
aiſmirſt teeſchais iſſtahdes mehrkis: newis tikai kabdu
medali iſpelnitees, kaſ jau par ſewi gluſchi patihkama leeta,
bet kà galwenais: ſawu weikalu darit pirzejeem paſihſtamu,
tirdſneezibas ſakaruš nodibinat un ſawai mantai noneh-
mejuš atrast. Tadehſ nelahdà ſinà nepeeteek, ka tikai iſ-
ſtahda, — jagahdà ari par to, ka arweenu buhtu kahdš
klaht, kaſ dotu iſſtahdes apmekletajeem paſkaidrojumuš un
galwenais: ſanemtu paſtellejumuš ſaweem produkteem.
Reiſà ar to Maſkawà, Newelè un Peterburgà der uſmellet
atteezigoš weikaluš, ar teem ſtahtees ſakara, eepaſihſtinat
toš ar ſaweem raſchojumeem. Leeta ir pate par ſewi tik
ſaprotama, ka iſſeekas, itkà welti wehl buhtu par to rakſit.
Tomehr peedſihwojumi mahja, ka wiſur un arweenu iſſtah-
ditaji neewehro ſchoš iſſtahdiſchanaš pamata noteikumuš:
Iſſtahdem jaweizina ſaimneezibu weikalikſtà puſe.

Fr. L a ſ ſ m a n ſ.

Rehſekneš Semkopibas, Ruhpneezibas un Amatneezibas iſſtahde

5., 6., 7., 8. un 9. ſept. 1910. gadà (Witebſkaš gubernà).

Ar nodomu parahdit ſabeedribai ſemkopibas un ruh-
pneezibas tagadejo ſtahwoſki 4 aprinku rajonoš: Rehſekneš,
Ludſaš, Dwinkſaš un Sebeſchaš (Witebſkaš gub.), kà ari
ſteigdamàš paſlubinat weetejuš lauku ſaimneekuš un ruh-
pneekuš uſ ſawu ſaimneezibu un paſahtumu leelaku attihſtibu,
triš weetejaš beedribas: Rehſekneš Semkopibas beedriba,
Latweeſchu Laukfaimneezibas Ekonomiſkaš Sabeedribas
Rehſekneš Nodaka un Latgaleš Semkopibas beedriba ſarihko
Rehſekneš, pirmo ſchini pilſehtà, ſemkopibas iſſtahdi. Iſ-
ſtahdes noſajijumi. Iſſtahde teek atklahta 5. ſeptembri
1910. g., plſt. 1 deenà. Katru deenu iſſtahde buhš at-
klahta no 10 rihtà lihđš 7 wakarà. Iſſtahditeem preekſch-
meteem japeeſeek zena, ja tikai ſchee preekſchmeti ir pah-
dodami. Preekſchmetu pahrdofchana noteek ar Rihzibas
Komitejaš ſinaſchana. Ekſponenti (iſſtahditaji) teek luhgti,
pa eeſpehjai, ſaweem preekſchmeteem peelikt klaht ari ſihkuš
apraktuš par preekſchmeta iſſtrahdaſchana, eegahdaſchana
u. t. t. Iſſtahdamoš preekſchmetuš wajaga atweſt uſ
iſſtahdi un nolikt ſawà weetà ne wehlaſ kà 4. ſeptembri
1910. g., plſt. 12 deenà.

Iſſtahdei buhš ſchahdaš nodataš: 1) ſemkopiba;
2) ruhpnueeziba; 3) amatneezibas darbi un iſſtrahdajumi;
4) ſinibu nodaka: literatura, mahzibas lihđſekki, wiſadaš
kolekzijas, modeki, plani, ſihmejumi, tabeles un materialu
paraugi; 5) ahrpuš konkurſa nodaka. Iſſtahdes Komitejaš
adreſe: гор. Рѣвица, Витебской губ., Сельско-
Хозяйственная Выставка.

Iſſajinajumuš wiſeem Nowgorodaš gubernas latweeſcheem.

Lai par Nowgorodaš gubernas latweeſcheem waretu
dabut kaut ził noteiktu, wiſpahreju pahrkſtatu, tad eſam no-
domajuſchi par wiſeem latweeſcheem, kaš dſihwo Now-
gorodaš gubernà, eewahkt ſtatifiklaš ſinaš, lai tad no
pehdejàm waretu ſaſtahdit wiſpahreju Nowgorodaš lat-

weeſchu ſtatifiku, lihđš ar daſchadàm ſinam par ſchejeeneš
dſihwi un apſtahtkeem. Tadehſ zaur ſcho wiſaš kolonijaš
dſihwojoſchee latweeſchi teek laiyni luhgti, mums peefubtit
atbildes uſ ſcheit uſſtahditeem jautajumeem. Atbildes
luhđſam zenſtees uſrakſtit ne wehlaſu kà lihđš 1. okt. ſch. g.
pee kam luhđſam uſrakſtit pareiſaš ſinaš un nopeetni ruh-
petees, lai kahda kolonija neiſpaliktu neatbildejuſe. At-
bildes ſuhtamaš uſ adreſi: A. Мереу, ст. Мясной-
Боръ. Saweem koſpondenteem kà maſu atalgojumu par
puhlem, zeram peefubtit ſcho Nowgorodaš latweeſchu ſtat-
ifiku pahrkſtatu. Jautajumi par muhſu kolonijam, uſ kureem
luhđſam atbildet, ir ſekofchee:

1) Kolonijaš noſaukumuš. 2) Dibinaſchanaš gads.
3) Saimneeku reſp. mahju ſkaiſtš. 4) Pee kahdaš tizibaš
koloniſti peeder. (Ja kolonija buhtu wairak tizibaš ſchiru,
tad jawehlaš, kaut tittu ſihkaki apſihmeteš, ził dwehſetu
peeder pee katraš tizibaš). 5) Wiſpahrejš koloniju dweh-
ſetu ſkaiſtš. 6) Kahdà kahrtà koloniſti tikuſchi pee ſemeš.
(Waj pirkuſchi, nonomajuſchi, waj no krona dabujuſchi.)
7) Semeš gruntuš ihpaſchibaš. (Smiltš, mahliš u. t. t.)
8) Waj audſelibas ſinà ſeme koloniſtuš apmeerina. 9) Waj
mahkfliguš mehfluš ari ſehj un ar kahdeem panahktumeem.
10) Ził apmehram leeli ſemeš gabali koloniſteem peeder.
(Jaatſihmè, waj ganibas kopejaš waj atſewiſchlaš un kà
ſtahw ar plawam.) 11) Kahduš auguš koloniſti wiſwairat
ſehj un kure no teem ir kà ſauktee „naudaš augi“. 12) Waj
ſtarp koloniſteem eegahdati ari jaunlaidu ſemkopibas rihtš,
peemehram kuſ un ſehjmaſchinaš, plaujmaſchinaš u. z. un
kahdà ſkaità? 13) Kà ſtahw ar laukfaimneezibas noſarem?
a) dahrkſkopibu? b) biſchkopibu? c) peenſaimneezibu?
d) putnkopibu? 14) Waj koloniſtu ſtarpà ſaſtopami ari
kahdi amatneeki? 15) Kà koloniſti apghdati ar meſchu?
Kur nehma pirmoš kokuš ehku buhwei? Kur tagad dabu
buhwmaterialu un malku? 16) Ja koloniſteem peeteekofchi
meſcha gabali, tad waj ogles ari teek dedſinataš, malku un
balki pahrdoti, luhki (kahrlu miſaš) plehſtaš u. t. t.?
17) Kahdaš koloniſteem ehkaš? No kahdeem kokeem buh-
wetaš un ar ko jumtaš? 18) Waj koloniſti iſbrauž un
iſeet peknaš? Kahdaš un kur? 19) Ził tahtu lihđš gu-
bernaš pilſehtai? 20) Ził tahtu lihđš aprinka pilſehtai?
21) Ził tahtu lihđš tuwakai dſelſſzeka ſtajijai? 22) Ził
tahtu lihđš tuwakai paſta un telegrafa nodakai? 23) Ził
tahtu lihđš tuwakai upei? 24) Ził tahtu lihđš tuwakai
ſchoſejai? 25) Kahdà kahrtibà atrodaš kolonijaš zeti?
26) Ził tahtu lihđš tuwakàm dſirnawam? 27) Koloniſtu
gariga dſihwe: a) koloniſtu ſatikſme. b) luhgſchanaš namaš,
c) mahzitajš, d) ſkola un ſkolotajš, e) beedribas un ſa-
pulzeš, iſrihtojumi, preekſchlaſijumi u. t. t., f) deewwahrti
pa ſwehtdeenam, g) laikrakſti. Wehlejamaš buhtu atſih-
mejumuš, kahdi laikrakſti peenahkt un ził ekſemplaru (Pee-
ſihme: Sinterefanta buhtu katra tuwaka ſina par gariga
dſihwi, dſeedaſchanaš koreem u. t. t.) 28) Waj kolonijai
paſchaj ſawa kapehta? 29) Kolonijaš preekſchneeka, ſtah-
raſta waj pehrmindera adreſe. 30) Paſcha koſpondenta
adreſe.

A. M e t e r ſ.

A. G r ü n b e r g ſ.

Igaunu nauda un skola.

Sem tahda wirsrafsta raksta „Netsch“: Daschus desmit gadus atpataf igauņi fawahja 100,000 rubf. leelu kapitalu preefch semkopibas skolas dibinaschanas ar igauņu mahzibas walodu. Ta ka tos laikos tas nebija eespehjamš, tad min. kapitalu pehž kuratorijas eewehleschanas nodewa tautas apgaismoschanas ministrijas pahrfinā. Uf schās ministrijaš preefchlitumu kuratorija ar min. kapitala procentem atwehra Aleksandra pilsehtas skolu. 1905. gadā kuratorija, griedama stahteš pee semkopibas skolas nodibinaschanas, pilsehtas skolu slehdja. Semkopibas ministrija, prašdama, lai kapitalu nodod winas sinaschanā, bij ar meeru, ka nodibina semkopibas skolu, apsolidama pat dot kahdu krona muiſchu uf renti. Tanī laikā tautas apgaismoschanas ministrija ari bija ar meeru pahrwest kapitalu semkopibas ministrijas pahrfinā. Pagahjuschu gadu krona muiſcha skolas zelschanai tika dota. Nu kuratorija greesās pee tautas apgaismoschanas ministrijas ar luhgumu, pahrwest augſchā mineto kapitalu uf semkopibas ministriju. Te nu sahās nesapraſchanās. Tautas apgaismoschanas ministrija ne titai leedsās iſpildit ſcho luhgumu, bet Schwarzš pat paſinoja, ka ja kuratorija atkal neatwehrs 1905 gadā slehgtās pilsehtas skolas, tad to daris pate ministrija, finams, par igauņu naudu. Semkopibas ministrija sawu-ſahrt atkal leedsās dot atkauju semkopibas skolas atwehrschanai, kamehr ministrijai nebuhs nodots kapitals. Kuratorijai tagad ir muiſcha, bet wina newar dabut atkauju atwehrt semkopibas skolu. Ta ka wiſi luhgumi pehdeja laikā pee ministrijam ir palitufchi bej ſekam, tad igauņu deputati rudens ſefija walstis domē eesneegſchot peepraſhumu par ſcha 100,000 rbf. leela kapitala likteni.

Rokneſes baſnizā ſwehtdeen, 1. auguſtā, koncertu dſeedataja Elli Forſel-Roſentala kundſe ſarihko garigu koncertu, pee kura peedalaš paſihtamais mahſleneekš Otto Vogelmaņš un muhſu eewehrojamaš komponiſtš Alſredš Kalniņſch. Elli Forſel, tagadeja — latweeſchu mahſleneeka Š. Roſentala kundſe, ir dſimufe ſomeete. Kā koncerta dſeedataja wina wiſpabri loti eezeenita. Wiſu to eewehrojot Rokneſei 1. auguſtā ſagaidama eewehrojama deena.

Krape. Nakti no 20. uf 21. juliju, kā „R. W.“ ſino, aplaupita weeteja pareiſtizigo baſniza. Iſdaufjuſchi wiſpirms altara telpu logu, ſagki pahrſahgejuſchi weenu no ſchetreem loga dſelſš ſteeniſcheem. Pahrſahgetā ſteeniſcha galu wini uſleekuſchi uf augſchu un tahdā kahrtā eeklumufchi baſnizā. Nolaupiti wiſi ſudraba traufi un kruſtš, kā ari daudš žitu baſnizas wara peederumu. Bej tam ſagki atlauſuſchi diwas dahwanu lahdiſeš un no ſwetſchu laſtites panehmufchi 30—40 kapeitkaš, kā ari leelaku ſkaitu ſeiſara Pawila I. laiku graſchu un wara naudu. Baſnizai nodarits ſaudejums ap 200 rbf.

No Stufmanem. 16. juliā 6 wihreeſchi ſagrahbuſchi Katneeku mahju ganibās gaduš 13 wezo ganu meiteni Emiliju Iſchulkſten un to iſwarojuſchi til ſwehriſkā kahrtā, ka ta guk nopeetni ſlima. Breeſmoneem lihds ſchim wehl naw uf pehdam.

Walfas Weeſigā beedriba ſwinēš 7. un 8. auguſtā 25 gadu paſtahweſchanas ſwehtluš ar koncertu, teatra iſrahdi, goda meelaſtu u. t. t. No ſirdš labas ſekmeš!

Arweda Bergmana wadiba Saunaja Rigaš Latweeſchu teatri (Romanowa eelā Nr. 25) ſarihko ſeſtdeen, 7. auguſtā, teatra iſrahdi. Uſwediš Bjernſtern-Bjernſona „Laboremus“. Pee teatra iſrahdeš peedalaš Miriſa Schmidtchen, Lija Banga, Teodors Amtmāņš, Amtmāņš-Breeditš, Ad. Kalkiņſch u. ž. Arw. Bergmaņš ſchimbrihſcham nodarbojaš pee Maſtawāš Daileš teatra.

Jauņas widuš ſkolas Riga. Rigaš mahzibaš apgabala kuratorijaš padome ſawās ſehdeš no 7., 9. un 10. julija ſch. g., peedalooteš weetejeem krona ſkolu direktoreem un inſpektoreem, ſem kuratora lunga wadibaš, nolehmufe atlauc priwatas reaľſkolas inſpektoram — ſkolotajam P. Dſenam atwehrt Riga 4-klafeju wihreeſchu progimnaſiju ar krona klaſiſko progimnaſiju kurfu, kā ari atlahwuſe uf Dſena wahrda nodibinat Riga ſabeedriſtu 8-klafeju ſeeweeſchu gimnaſiju programu, papildinot to lihds pilnigam 8-kl. wihreeſchu progimnaſijaš kurſam.

Sermana Uſara iſraidiſchanas leetā pa goda meelaſta laiku no ſwehtku ehlaš, kā mums ſino „Tallinaš Teataja“ redakcija kopā ar paſchu apwainoto nolehmufchi zelt ſuhdiſibu pret ſwehtku komiteju, kura ſawā paſtai-drojumā laitraktoš atlahwuſeš leetot iſteizeenuš, itkā minetā redakcija jeb winas repreſentantš patwarigi peeſawinajuſcheeš žitam laitrakſtam peeſuhtitu ſwehtku eeluhgumu.

„D. W.“

Pirno kara teeſaš ſehdi Salduš rewoluzijaš prahwā atlahja 23. juliā pehž pulkſten 11 no rihta 115. Wjaſmaš kahneeku pulka 3. bataljona telpāš, — turpat, kur ſawā laikā iſteefaja pirmo Tutuma nemeerneeku prahwu un wehl pahris žitas leetaš. Jau no paſcha rihta kara teeſaš telpāš eeradaš bareem ween apſuhdſeteē un leezineeki. Sekretara paligi ſahla iſſaukt atnahkuſchoš pehž ſaraktſteem, pee kam apſuhdſetoš atlauda pa weenam un leezineekuš pa otrām durwim kaſarmu telpāš, lai ne-iſnabhku leela ſajukſchana. Pehž ſehdeš atlahſchanaš teeſaš preefchſehdetajaš eeſahla pehž kahrtāš iſſaukt katru apſuhdſeto, nopraſot wehl reiſ pehž winu wahrdeem, tehwa wahrdeem un uſwahrdeem, wezuma, peederibaš, nodarboſchanaš u. t. t. Sahahdā želā lihds ſehdeš beigam, pehž pulkſten 4 p. p., iſſaukti titai 158 apſuhdſeteē. Kā iſrahdijaš, tad jau ſtarp ſcheem iſſauktajeem apſuhdſeteem nebija eeraduſcheeš teeſaš preefchā 5. No teem Wainowſkiš atradeeš titai ſem polizijaš uſtraudſibaš, bet Tunenš biſiš aiſwabinatš lihds teeſaš deenai ſem 100 rub. droſchibaš naudaš bet pret Gunu un Segliņu apwainoſchana iſbeigta, kamdehſ wineem ari wairš newajadſeja eerasteeš. Stary atnahkuſchajeem un jau iſſaukteem apſuhdſeteem ir ari ahriſtš Dr. Walterš Benjamiņſch.

24. julija ſehde, kuru atlahja pulkſten 11 deenā, turpinaja pahrejo apſuhdſeto iſſaukſchānu un kontroleſchānu, pehž kam apſpreediš jautajumu par apwainoſchanaš iſda-kiſchānu pret neatnahkuſchajeem un titai tad ſtahſeeš pee leezineeku kontroleſchanaš. Leezineeku iſſaukſchana un noſwehriņaſchana, eewehrojot winu leelo ſkaitu, aiſnems ilgaku laiku, pehž kam toš grupēš pulzineem un daſchuš atlaidiš pagaidam uf mahjam.

Stary apſuhdſeteem ir daſchadu kahrtu un wezuma laudiš, gan wehl jaunekti, gan jau weziſchi firmām galwam. Jaunee pa leelakai dalaš wiſi jautri un neta leela neiſtaifa, bet gandrihſ wiſi wezakeē lauzineeki ir uſtraukti un nobijuſcheeš, wiſmaš no ſahkuma. Daudſuš dſird ſchehoļameeš, ka paſchā leelajaš darba laikā bijuſchaš jaatſahj mahjaš, daſchaš pat bej weena wihreeſcha. Par ſcho leelo kurſemeš rewoluzijaš prahwu pret 224 apſuhdſeteem wehl ſino ſekofcho: No proturaturāš puſeš iſſaukti 207 leezineeki un no apwainoto puſeš apmeħram 400. Pehdejo ſkaitš bija daudš leelakš, bet daudſi naw atrasti, daſchi miruſchi, žiti aiſbraukuſchi neſin kur. Leela dalaš apſuhdſeto no daudſeem leezineekeem atſajijaš. Stary iſſaukteem leezineekeem ir wairakaš augſti ſtahwoſchaš perſonaš. Daudſi apſuhdſeteē uſderuſchi par leezineeku Keel-Auzeš muiſchaš ihpaſchneeku ſenatoru grafu Pahlenu, kurſch ari iſſauktš uf teeſu. Kara teeſa bija aprehkinajuſe, ka buhtu jaiſdod leezineeku uſturai ween 17,000 rbf., ja wini paliktu ſche pa leetaš iſteefa-

ſchanas laiku un wineem maksatu par deenu, neeſkaitot nemas zeta naudu, tikai 25 kap. Tapehž eewests tagad zits leezineeku nopratinaſchanas weids. Wiſus leezineekus tapehž pirmajā un otrajā deenā iſſauza pehž wahrdeem un ſadalija wairatās grupās, ſtatotees pehž iſteikuma ſwari-guma no 10—15 perſonam katrā. Pehž tam paſinoja, kad katrai grupai buhš jaerodas teefas preeſchā. „R. A.“

Rara teefa 19. juliā iſteefaja apſuhdſibu pret 24 g. w. Dſolmuiſchas ſemneezi Emiliju Wape, kura pee-dalijufēs 1905. g. kuſtibas uſbrutumā barona M. Neles muiſchai un eerotſchu atnemſchanā baronam. Apſuhdſetā dſihwojuſe pehbejo laiku Rīgā ar neihſtu paſi uſ Paulines Sperling wahrda. Teefa atrada wainu miſhtinoſchus ap-ſtahlſus un peepreeda winai, atnemot wiſas teeſbas, 1 gadu zeetuma. „Rig. T.“

Slepſawiba dſehrumā. Œhi gada 6. februara watarā 21 g. wezais Wahzijas pawalſtneeks Georgs Kempfs aiſgabjiis weefos pee ſawa paſihſtamā Brentſcha Kruhle, maſajā Bauſlas eelā Nr. 39, un tur, buhdams jau ſtipri eereibis, apwainojis nepeeklahjigā kahrtā Kruhles meitu Annu un winas draudſeni, kaſdu Spunde, un jau ſahjis rihtotees ar kabatas naſi. Kad ſeeweetes iſſtrehjuſchas laukā, fault pehž palihga, winam ſekojis Kempfs. Iſ-gahjis ari pats Kruhle un ſaturejis peedſehruſchu Kempſu aiſ kruhtim, bet pehdejais winam ar naſi eeduhris laikā, pahrgreedsams labās puſes aſins arteriju, no tam Kruhle uſ weetas nomiris. Gewehrojot wainu miſhtinoſchus ap-ſtahlſus, Rīgas apgabalteefas II. kriminalnodata ſawā, 23. juniija ſehdē Kempſam peepreeda tikai trihs gadus noſeedsneeku pahrmahziſchanas nodatās, atnemot winam wiſas teeſbas un preeſchrozibas. „L.“

Noteefats laupitais. Nakti uſ 21. martu ſehini gadā maſpilonim Benjaminam Œchmerlinam no reſtorazijas Awotu eelā Nr. 41 pa Romanowa eelu uſ mahjam ejot, pee Rīgas-Draſas dſeſſszeta pahrbrauzamās weetas uſbru-kuſchi tſchetri nepaſihſtami wihreeſchi, to peekahwuſchi un nolaupijuſchi uſgehrto mehteli un 1 rbl. 50 kap. naudas un kamaſchas, pehž tam aiſbehgufchi, eegrubdami Œchmer-lingu pilſehtas netihrumu grahwī, kur wiſch titko ne-noſihjis. No laupitajeem apzeetinaja tikai weenu, 21 g. wezo Hirſchu koloniſtu Robertu Milleri. Rīgas apgabal-teefa 23. juliā winu noteefaja uſ 3 gadeem noſeedsneeku pahrmahziſchanas nodatās, atnemot winam wiſas teeſbas un preeſchrozibas. „R. A.“

Peterburgā, 21. juliā. Birſchas komitejā notika labibas tirdſneezibas firmu apſpreeſchanās, lai iſſinatu, kaſda buhš gaidamā raſcha. Mahza pee ſlehdeena, ka raſcha buhš par 30 proz. ſlittata neļ pag. gadā.

Maſtawā, 21. juliā. Sibirijas mehriſ iſplatotees pa Maſtawas gubernu arweenu leelakā mehri; jau atſih-metas 29 jaunās weetas, kur mehriſ eemetees.

Pleſkawa. Peterburgas kara apgabalteefas dele-gazija Pleſkawā iſteefajuſe prahwu pret kaſdu Mariju Semit. Œhi Marija Semiſcha jauntundſe bijuſe ſkolo-taja Œmotenſkas gubernā, bet noktuwuſe uſ greiſa zeta. 1907. gadā wina, ſtahwedama kaſdas laupitaju bandas preeſchgalā, aplaupijuſe Pleſkawas wihreeſchu kloſteri. Pee uſbrutumā tika nonahweti wairaki muhli. Semiſcha jauntundſe pee uſbrutumā bijuſe pahrgehrbufēs par wih-reeti. 8 bandas lihdsalibneekus kara apgabalteefa ſawā laikā jau noteefaja. Prahwu pret Mariju Semit toreiſ atdalija, jo apſuhdſetā tika atſihba par garā ſlimu. Tagad wina atkal iſweſekojufēs. Teefa winu noteefajuſe uſ diw-deſmit gadeem katorgā. Beſ tam wehl winai buhš ja-atbild pee Maſtawas kara apgabalteefas par diwam ſlepſawibam un laupiſchanas uſbrukumēem Œmotenſkas gubernā 1907. gadā. „Df. B.“

Kolera — noſchauta. „Birſch. Wedomostji“ ſino no Bobruiſſkas, ka tureenes apgabalā kautini eſot wehl til tumſchi, ka tizot koleru zilwela weidā ſtaigajam pa paſauli apſahrt. Kaſdu deenu 157. Œmeretinas pulka trihs ſaldati, eedami pa kaſdu nomales eelu, ſaſtapuſchi kaſdu peedſehruſchu ſemneeku ſtreipulojam wineem preti. „Nu, kur nahk kolera,“ eſauzees weens no ſaldateem. Uſ tam peedſehruſchais pretim nahzeiſ atbildeiſ ſawu-ſahrt: „Nu, kaſ tad par to?“ Pehž ſchahdas atbilde weens ſaldats peedſehruſcho pretimnahzeju uſ weetas no-duhriſ ar ſchitku. Nodurtais bijis kaſds weetejaiſ ſem-neeks, wahrdā Kirilowitſchs. Kad ſaldatu nehma pah-klauſchinaschanā, tas iſſkaidrojis, ka, to daridams, bijis zeefchā pahrlēezibā, ka teefcham ſaſtapees ar koleru un ka to nogalinat tad ari eefſtatijiſ par ſawu peenahktumu.

Ahrſemes.

Wahzija pehdejā laikā tautas weetneeku wehleſchanās parafli uſwar ſozialdemokrati, kaſ uſſkatams ka tautas proteſts pret reakcionarā Betmana ſon Holwega waldbu. Tā atkal Wirtembergas wehleſchanu eezirkni Kanſtātē-Ludwigſburgā par reichſtaga lozekli eewehletſ ſozial-demokratu kandidats redaktors Keiſ. Œhi nu jau ir ſep-titā ſozialdemokratu uſwara pehž reichſtaga wehleſchanam 1907. gadā. Reichſtaga pirmo ſeſiju atklahja ar 43 ſozial-demokrateem, bet tagad to ſkaitis jau peeaudſiſ lihds 50. Un preeſchā wehl pahrwehleſchanas zitos eezirknos, no kureem, wiſmaf, weenu weetu eeguhſchot ſozialdemokrati. Sewiſchki weegla bijuſe uſwara ſozialdemokratu kandidatom pehdejās pahrwehleſchanās. Wehl pehdejās reichſtaga weh-leſchanās nazonalliberatu kandidats Hiebers Kanſtātē-Ludwigſburgā dabuja 18,787 balſis, ſozialdemokratu kan-dicats tikai 15,488 balſis. Œchoreiſ balſoſchanas reſultati pawiſam zitadi. Sozialdemokratu kandidats Keiſ eewehletſ ar 18,705 balſim, turpretim, par Hiebera pehznahzeju iſ-redſetaiſ nazonalliberatu kandidats, ſabrikants Œttingens dabujis tikai 9528 balſis. Kaſ wainigs pee ſozialdemo-kratijas tahdas peeaugſchanas par to wahju laikraſti tagad ſneediſ plaſchus apzerejamus. Brihwprahhtigās awiſes iſ-ſfatas, ka waldbu un nazonalliberālā partija („muſhu oktobriſti“), ſchi pehž waldbas wehja lozoſchās needra, tagad ptaujot, ko ſehjuſchas. „Berliner Tageblatt“ ſchai leetā rakſta ſtary zitu ſekofchi: Tautas plaſchas aprindās pahrlēezijnajuſchās par waldbas nepareiſo politiku. Tagadejā walſis kanzlera ſon Betmana-Holwega un wina politikiſto paligu nomeerinaſchanas ſahles wairs nelihds. Pahral ſkaidri redſams, kur mehſ eſam nonahktuſchi pehdejā gadā. Par Betmana-Holwega kurſa mehркеem newar buht wairs nekahdu iluſiju. No jauna eewestee neteeſchee nodofki, tirdſneezibai uſtrautās naſtas, tāpat wairaklahrteji mehgi-najumi noturet tautu politikiſtā nepilngadibā un walſis kanzlera predemokratiſtee zenteeni ir ſajehluſchi tautā leelu ruhgtumu. Œchim ruhgtumam wajaga iſpluſti uſ ahreeni un tihri dabigi, ka tas atrod ſew iſeju pee wehleſchanam. Augſi jaſanam wiſam pilſoniſkam partijam, ari tam kaſ naw teeſchi wainigas pee Betmana-Holwega politika. Bet naw nekahds brihnumſ, ka wiſwairat dabu zeet nazonalliberati, ſchimbriſcham reichſtagā wiſſtiſpafā liberalā partija. Œhi partija weenmehre groſſjuſēs pehž waldbas wehja rahditaja, deputatu weenigee zenteeni bi-juſchi tee, lai paturetu reichſtagā ſawas weetas un ſwaru. Par kaſdu maſu un kaſdas ſeſas no ta waretu buht walſis intereſem, pee nazonalliberateem naw kritiſ ſwarā. Bet nu taiſni iſnahjis otradi: ſchi partija weena pehž otras ſaudejufe tſchetras weetas. — To redſot, muſhu Kreewiſas

oktobristeem gan ar wajaga kluht baigi ap duhschu. Bet waj tee schis laita sikhmes Wahjijā pratis tultot un waj teem buhs duhscha no tām to mahžitees — rahdis jau nah-
 toschais walsts domes periods. — **Spanijā** tagad no-
 ristinas interesanta drama — zihna starp tagadejo liberalo
 Spanijas waldbibu (Kanalejasa ministriju) un watikanu
 (pahwestu) jeb, labaki fakot, starp liberaleem un klerikaleem
 Spanijā. Pahwesta waldbiba (watikans) usdewa sawam
 nunzijam (subtnim) atstahst Spaniju. Klerikaki grib stingri
 pretotees waldbibas nosajijumeem. Wini ari stahjuschees
 fasinā ar pahwesta kardinalsekretaru Meri-de-Walu un tas
 telegrafiski atbildējis, ka peekrihtot klerikaku rihzibai un
 nodomam noturet sapulzi, nesfatotees uš waldbibas aissee-
 gumu. Meri-del-Wala telegrama tuhlin pahdrukata dauds
 tuhststoschos eksemplaros un isplātita starp katoleem. Schis
 klerikaku mušinatajs eeteiz katoleem kertees pret waldbibu
 pat pee eerofscheem un aisstahwet pahwestu. Waldbiba us-
 skata Meri-del-Wala eejautschanos par nodewibu pret
 Spaniju. Ministru presidents Kanalejasa pašinojis wati-
 kanam, ka Spanija nezeetihschot eejautschanos winas eelschejās
 leetās. — Watikana aprindas apwaino Kanalejasu, ka tas
 ar nodomu meklejot konfliktu ar watikanu. Winsch, Kan-
 lejasa, nesagaidijis farunu nobeigschanu, esot tshetras reises
 aisschabris watikana teesibas: pirmahrt, dewis zittizibneekem
 weenadas teesibas ar katoleem, otrahrt, isdewis dekretu
 pret garigeem ordeneem, treschahrt, trona runas tekstā aiss-
 schabris basnizu, un, zeturfahrt, aisseedšis jaunu garigu fa-
 beedribu dibinaschānu. — Gruhta gan buhs Kanalejasam
 zihna pret klerikalismu Spanijā, bet schi zihna bija wa-
 jadšiga. Spanija smot sem katolu garidšneezibas sloga.
 Tumscha un pahrat neisglichtota ir spaneeschu tauta. Un
 tomehr kahdreis Spanijā seedeja sinatne un kultura bija
 fasneeguse jo augstu pahahpi, kamehr pahreja Ciropā wal-
 dija beesja gara tumscha. Bet tad nahja laiki, kad no
 scheem kulturaš un gaismas nesejeem — maureem (arabee-
 scheem) un schihdeem — ne sauja wairs nepalika Spanijā.
 Un gara gaismas weeta tad atspihdeja uguns fahrti, kuros
 pee stabeem tika fadedsinat intwiszijas upuri. No tureenes
 breefmigā raganu mahntiziba atwehla sawas bangas pat
 lihds attahstakeem Ciropas stuhreem. Un lihds schim
 laikam Spanijā waldbijuschi melnee wihri, nemaldibas
 weetneeta weetneeti, zihīgi ruhpedamees, ka nelahds brih-
 wibas un gaismas starinsch neesprauschas flaweno hidalgu
 un toreadoru smadsenēs. Intoleranzes gars Spanijā nelad
 naw apslahbis un tas wehl tagad pilnā spehka. Scheit
 Spanijā, Romas pahwesta politiku stingri un drofchi
 wada seno intwisitoru pehzetschi, walsts sekretars Meri-
 delwals un kardinals Wivesituto. Schee wihri widus
 laiku intolerantajam katolizismam kauna nedara,
 tee ir ta zeenigi preekschahwi. Tee ari
 sakuhdija watikanu arween jo wairat pret katolu basnizas
 mihlako meitu Franziju. Tee paschi zaur flaweno Baro-
 meusa enzikkliki bes it nelahda prahtiga eemesla apwainoja
 wisus protestantus Wahjijā un zitās semēs. Tee ari sawu
 tehwiiju Spaniju dsina til tablu, ka ta ar watikanu fa-
 nahza sikhwā fadursmē. Bet tahdi fanatiki ir neween
 Spanijā, tee it wisur satrihzina snaudulus, usmodina tos
 no gara meega, ka tee apsinigi apstataš aplahrt un tad
 sahl ar wisu sparū strahdat pret tumschas gareem. Ais-
 schi eemesla Spanijai no firds war noweplet, lai schee
 diwi fanatiki jo ilgaki darbotos schkeetami winai par kaunu,
 bet ihstenibā tikai par labu. Spanija lihds schim snaudufe
 sem klerikalās aissbildnibas un pirmo reis ta atmodās
 1898. gadā, kad wina pasaudeja beidsamo no sawam lee-
 lajam kolonijam. Klerikalā aissbildniba ari nelahwa attih-
 stitees paschas Spanijas saimneezibai un tad kari prahija
 no tās leelakus upurus, tad dascham labam atwehrās azis.

Sau tā ka tā panihfuschai tautai wehl nonehma naudu un
 darba spehkus, un tad meers beidsot bija noslehgts, tad
 winai bareem uplijās daschadi saimneezibas leekschichi.
 No Kubas un Zilipineem bareem pluhda atpakat us Spa-
 niiju daschadu garigu ordenu lozekki. Spanijai nelad
 nebija truhzis priwiligetu dihtdonu, bet nu winu pulks
 peeauga pahrlieezigi. Un kad Franzijā basnizu atschihra
 no walsts, us Spaniju drahsās pa otram lahgam garids-
 neeku pluhdi. Nemeeri nelad nebeidsās Barselonā, kura
 wiswairat dabu fajust pasaulēs saimneezibas rofibu.
 Plinschu schahweeni Montschuitschā, kurei aplufinaja ne-
 meerigo un nepatihkamo apgaismotaju Fereru, atbalsojās
 pa wisu Ciropu. Reakzionarajam kabinetam nahzās at-
 schiptees un waldbiba paswihrojās us kreiso puš. Spanijas
 pluhschanās ar Risa kabiteem winas finanses naw us-
 labojuse, bet padarijuse wehl kaunakas. Un tā gan pirmā
 kahrtā ministru presidentu Kanalejasu pret ordeneem
 sagumdija saimneeziski aplahski. Ja Spanija grib sawas
 finanses isweidot weseligatas, tad winai wisada sinā ja-
 atratas no saimneezistakeem leekschicheem — ordeneem,
 kuri twaita un elektribas laikmetā sen jau sawu lomu
 isfpehlejuschi un tagad nelauj ismantot leelu datu semes
 bagatumu, neds ari paschi ko rascho; tee atnem semei
 dauds darba spehku un pee tam wehl isfuhz tautu waj
 lihds kaulam, jo ordeni nelahbus nodoklus nemakša, tā ka
 wini dshwo us darbigu spehku rehkina. Bet nu ministru
 presidents it labi saprot, ka garigos ordenus pee pastah-
 wigas nodewu maksaschanas ahtrakti newarēs peedabut,
 kamehr nebuhs salausis terorisms, ar labdu klerikaki pah-
 walba wisu Spanijas dshwi. Zittizibneekem klajas
 manifestazijas pehz konfordata ar Romu ir aisseegtās. Un
 ko gan muhku tumschais gars ar laiku naw istaihsjis is-
 schās katolu basnizas preekschrozibas? Neweenam prote-
 stantu luhgshanas namam, neweenai sinagogai us saweem
 muhreem naw brihw notehlot nelahdu religisku simbolu,
 kusch norahditu us ehlas usdewumu un mehrki. Spaneetis
 ne par ko nedrihtst dabut sinat, ka paschajā pasaulē bes
 Romas katolu basnizas ir ari wehl kahda zita. Liberalais
 kabinets, usfahkdams zihnu pret garigajeem tumsoneem,
 azim redsot palaischas us isglichtoteem laudim. Weegla
 schi zihna nelad naw bijuse un ari tagad nebuhs, bet
 Kanalejasam tomehr bijis til dauds duhschas to usfahht.
 Un tas Spanijā nosihmē loti dauds. — **Turzija**, tā
 rahdas, grib peeweenotees trejsabeedribai. To norahda
 diwi fakti, pirmahrt Turzijas kara spehka paleelinaschana,
 un otrahrt, Turzijas leelwesira zelojums us Wini un
 Berlini. No Konstantinopoles sino 1. augustā (19. juliā),
 ka sultans apstiprinajts kara spehka reorganizeschanas pro-
 jektu. Pehz jaunajeem noteikumeem turku armija buhs
 500,000 wihru leela un fastahwēs no 14 torpuseem un
 5 atsewischlam diwiszjam. 7 korpusi stahwēs Ciropas dakā,
 un proti Konstantinopolē, Adrianopolē, Salonikos, Kerkilise,
 Radostā, Monastirā un Zffibā, un minetās atsewischlās
 diwiszjas Kottschanā, Janinā, Skutarā, Tripolisā un Mekā.
 Turku armija tā tad buhs til leela un stipra, tā wehl
 nelad. Otra sinā no Konstantinopoles tablat wehsta, ka
 leelwesirs Haki paschā zeloschot us Wini un Marienbadi,
 tur satihschotees ar Ghrentalu, pee tam runaschot par
 austrumu leetam; pehz tam winsch apmekleschot ari Berlini.
 Satarā ar jau agrat ispauslam sinam par Turzijas pee-
 fleeschanos trejsabeedribai un aisschadot us daschu jaunurtku
 organu isteikschanos, ka weenigi no peebeedroschanas trej-
 sabeedribai war atleht Turzijai labums, naw ko schaubitees,
 ka Haki paschā zelojuma usdewums ir nodoms us lihguma
 flehgshānu. Ja Turzija pateescham peefleetos trej-
 sabeedribai, tad winas politiskais wirseens buhs greepts
 pret Kreewiju un Angliju. — **Sweedrijas** galwas pil-

sebtā Stokholmā notura meera kongresu, pee kura peedalas delegati no wairaf desmit walstim.

Stokholmā, peektdeen, 28. juliā slehdja meera kongresu. Nahtoscho kongresu notures Romā.

Stokholmā, 4. augustā (22. juliā) Atteejotees us meera kongresu, „Rust. Sl.“ fiao, ka spreeschot par Somijas jautajumu, Kreewijas delegati un bijuschais senators Mechelins, atstahjuschy sahli. Dolgorukow's eefneedfīs deklaraziju, kurā faka, ka winsch Somijas jautajumā pilnigi stahw us kadetu stahwokla, kuresch wiseem ir labi pashtams. Bet kreewu delegateem ir toti tuteligi un grehti buht klabt starptautiskā kongresā, kur spreesch par Kreewijas politiku. — Jautajums par atbrunoschanos kongresā sazehlīs dedfīgās debates. Brjantschaninow's skaisfā runā tehlo wifās militarisma schaufmas, kas no spreesch Ciropu, un usaizina kongresu us aktiwu usstahschanos zihnā pret scho kaunumu. Ziti oratori atbalsta schis domas.

Londonā, 20. juliā (2. augustā). Us Sunderlandes laukuma seeveete awiators franzuseete Frank 20. juliā (2. aug.) sarihfojuse gaisā brautschannu. Franta kumbe lidoja toti weikli ar Farmana diwplahfni un publika, kuras bijis fanahzīs milsums, juhsmigi apfweiza lidotaju Russika spehleja marfseju. Te, aparatam nolaischotees, notika nelaimē. — Winsch aistebrās mastā, pee kura pliwinajās slaga. Pee schā mastā stahweja daudf behrnu. Aparats nokrita behrnu widū. Kahds 11 gabus wezs puika us weetas nofists un daudf behrnu eewainoti. Pate Franka kumbe wehl paschā pehdejā azumirski paspehjuise isleht no aparata, bet tomehr diwās weetas pahrlausufe tahju.

Londonā, 6. augustā (24. juliā). Us manewreem fapulzinatās teritorialās armijas nodata, kas atrodas Namsejā, leedfās isdarit gahjeenu leetū. Kahdi 50 wihri apzeetinati un tos nodos kara teesai. — Schodeen eelaida uhdeni brunu kreiseri „Lion“, kuresch ir 26,360 tonu leels un brunots ar astoneem 13½ zollu leelgabaleem. Ahtrums 28 meşgli stundā.

Berlinē, 2. augustā (20. juliā). Peterburgas agenturas korespondentam pasnoja marines walde, ka Wahzijas un Turzijas waldbibas webot farunas par Wahzijas diwu wezu Braunschweigas tipa kara kugu pahrdoschanu Turzijai, un ka farunam buhschot panahkumi.

Berlinē, 6. augustā (24. juliā). Watar galigi no slehdja lihgunu par brunu kugu „Kurfirst Friedrich Wilhelm“ un „Weifenberg“ pahrdoschanu Turzijai par 9 miljoni rublu.

Briselē, 3. augustā (21. juliā). Gaisa lidotajs Lifs usstahdija jaunu pasaulēs rekordū augstuma finā, us lidodams ar sawu lidojamo maschinu 1½ werstis un 15 afis augstu.

Parisē, 3. augustā (21. juliā). Sanemtas finas, ka frantschi sakawuschy Wadajas fultana kara spehku. Wadajeeshi saudejuschy 1000 krituschu un aisheguschy us Darsuru (preeksch neilga laika wadajeeshi iinihjinaja kahdu masatu frantschu ekspedizijas pulku).

Winē, 31. (19.) juliā. Sche isplatitas finas par to, ka pahwests deht neisdewuschās politikas Franzijā un Spanijā nodomajis atahptees.

Muhsu bildes.

Pasneedsam schini burtnizā bildes is Keisara deenam Rigā, lai ari teem zeen lastajeem, kuri nebija Rigā, buhtu kahds attehls no scheem fwehtkeem, kuri teem, kas winus peedfihwoja, palits patihstāmā peemina.

Grahmatu galds.

Redakzijai peefuhtitas schahdas jaunās grahmatas:

Laupitaji. Statu luga no Friedricha Schillera. Tulkofuschy Aspafija un Rainis. Rigā, 1910. g. „Dirzeemneetu“ isdewums Nr. 12. Generalkomisija pee D. Seltina, Rigā.

Profesora J. Metschnitowa „Apzerejumi par zilweta dabu“. Diwās dalās ar autora gihmetni. I. data. Tulkofjis P. Bernards. 1910. Apgahdajis D. Zehpe, Zehfis.

S. G. Petrowa „Karsch un meers“. Tulkofjis J. 1910. g. Apgahdajis P. Leepa, Walmeerā.

Pretalkoholisku rakstu krahjums. Alkohols un strahdneeta teewa Dr. phil. Wegscheider-Ziegler kdses. Alkohols un behrs Dr. med. H. Poltschera. Modernā jaunatnes kufiiba un alkohola jautajums Simona Katzensteina. Ar preekschwahrdū no Augusta Deglawa. Idbewuse atturibas beedriba „Aufellis“, Rigā. Rakfā 20 kap

Kas ir tants eenaidneets? Jaunās satiriskās skanas no scholaihu dshiwes ar 14 bildem tekstā. Roberta Skargas satira. Idbewuschy Burgonu Kuhmas. Rigā, 1910. Rakfā 25 kap.

Rigas Petera-Pawila Brahlibas isdewums. **Baltija sem Kreewijas eespaida un waldbibas.** Baltijas pee Kreewijas peewenoschanas 200-gadu jubilejai par peeminu. 1710.—1910. Sastahdijis kreewu walodā J. A. Surjens. Tulkofuschy latwiski J. un R. Rigā, 1910.

Walejas wehstules.

H. S-im — Tornakalnā. Cesuhtijumu „Seltenu kalendaram“ fanehmām. Sirnigi pateizamees.

Br. — J. Ja, Ernsta Wiegnera tgs gatawojās us leelu konzetu Rigā. Konzerts buhschot kahdā no Rigas dahrjeem.

Gr. — J. Kahda isrihtojuma laba, pat leeliska apmellechana, wehl nenofihmē, ka pats isrihtojums kā tahds leeliski isdewees.

A. Ar — Pet. Zuhju dsejokus fanehmām un pehž eespehjas is leetosim. —

J. K-m. — W. Ir puiziski bes eemesla usbrukt un kengatees par wihru, kam dsejas laukā nenofirihdami nopelni.

Redactors: Dr. philos. P. Sālits.

Ihpaschneeks un isdewejs: Dr. phil. Arnolds Plates.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peedahwā

eekschsemes un ahrseemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

sefoschās filialēs:

Suworowan. Dsirnawu eelu stuhri,

Delgawas Fchofejā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Wlescha eelā Nr. 4a,

Petschal tunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Bez-Rigas stuhri.